

Maksuhäiriömerkintöjen ja kuluttajaluottojen tietämys lu- kiolaisten keskuudessa

Kristi Arminen

11.1.2015

Tekijä Kristi Arminen	
Koulutusohjelma Liiketalouden koulutusohjelma	
Opinnäytetyön nimi Maksuhäiriömerkintöjen ja kuluttajaluottojen tietämys lukiolaisten keskuudessa	Sivu- ja liitesivumäärä 45+2
Ohjaaja Timo Rima	
<p>Opinnäytetyön aihe on lukioikäisten tietämys ja käsitys maksuhäiriömerkinnöistä, sekä kulutusluotoista. Aihe valittiin, sillä paitsi että mediassa on paljon viime vuosina keskusteltu kasvavista maksuhäiriömäärien lukemista, myös maksuhäiriömerkintöjen tietokantaa ylläpitävä organisaatio vahvistaa tilastoillaan suurimman osan maksuhäiriömerkinnöistä koskevan pienlainoja tai kulutuslainoja, sekä ikäjakaumien osalta nuorten suuren osuuden maksuhäiriömerkinnöissä. Paljon on myös keskusteltu taloustiedon oppimäärän lisäämisestä opetussuunnitelmaan.</p> <p>Teoriaosuudessa tarkasteltiin 2014 vuoden markkinaympäristöä kulutusluottotuotteiden osalta ja sen rakennetta, sekä historiallista taustaa. Käytiin läpi lähivuosien tehtyjä lakimuutoksia. Tutkittiin Suomalaisia tilastoja koskien talouksien rahakäyttäytymistä.</p> <p>Teoriaosuudessa käytiin läpi myös Suomen lainsäädäntö koskien maksuhäiriömerkintöjä, eli kuka niitä voi merkitä, säilymisajat ja tarkasteluoikeudet. Tarkasteltiin myös käytännön merkitystä henkilökohtaisiin mahdollisuuksiin liittyen olemassa oleviin maksuhäiriömerkintöihin, kuten esimerkiksi työpaikan tai vuokra-asunnon saamista. Lisäksi tutkittiin nuorten kulutusikäyttäytymistä suppeasti ja talouskäyttäytymisen mahdollisia vaikuttajia.</p> <p>Itse tutkimus tehtiin kyselylomakkeella Espoon Kuninkaantien Lukiossa kesällä 2014. Tutkimus toteutettiin tunnin aikana opettajan toimesta, jonka jälkeen tutkija teki yhteenvedon käytämällä tietojenkäsittelyohjelmaa Excel. Tulokset analysoitiin ja niistä tehtiin johtopäätöksiä. Tarkasteltiin myös sukupuolijakaumaa, sillä myös maksuhäiriömerkintätilastoista selviää, että miehet velkaantuvat yleensä naisia helpommin.</p>	
Asiasanat Maksuhäiriömerkintä, kuluttajaluotto, laina, osamaksu, lukiolaiset, talousosaaminen.	

Tekijä Kristi Arminen

Degree programme Business Administration	
The title of thesis Awareness of payment disturbances and consumer credits among high-school students	Sivu- ja liitesivumäärä 45+2
Supervisor Timo Rima	
<p>The subject of the thesis is the knowledge and awareness of high-school students about consumer credits and payment disturbances. Topic was chosen not only because of the wide media attention of increasing numbers in payment disturbances, also because the company sustaining the registry confirms, that the increasing numbers in the payment disturbances are from consumer credits and from young people. Also there is an on-going discussion concerning the curriculum changes for including personal economics to the curriculum.</p> <p>In the theory part there was analysis of current market environment of different loan products, the structure of it and the historical background. I went through the recent years changes regarding the laws of credits. Also research was done regarding Finnish statistics of household's money expenditure and lending.</p> <p>In the theory part I also looked into Finnish law environment regarding payment disturbances, meaning who can make a remark, how long can they stay and who has the right and in what situations to view them. Also I looked into practical effects to everyday living when one has this sort of a remark. For example one can have difficulties finding a job or renting an apartment. In addition I looked into young peoples consuming habits in a minor way and the possible effects on attitudes.</p> <p>The actual research was done with a questionnaire in Espoo's Kuninkaantie High-School in the summer of 2014. The questionnaires were filled by students during the lessons, after which I collected them, fed the information to Excel and analysed it. Conclusions were made after the analysis of each question also about distribution of correct answers by gender, because many researches show that men get more easily into debts and payment difficulties in comparison to women.</p>	
Key words Payment disturbance, consumer credit, loan, hire purchase, high-school students, economical knowledge.	

Sisällys

1	Johdanto	1
1.1	Tutkimuksen tavoite	1
1.2	Tutkimuksen rajaus ja menetelmä.....	2
2	Kuluttajaluottojen määritelmä ja markkinoiden rakenne	3
2.1	Kerralla nostettavat vakuudelliset tai vakuudettomat kulutusluotot	7
2.2	Osamaksut	8
2.3	Luottokortit.....	8
2.4	Tililuotot	9
3	Maksuhäiriömerkinnät.....	10
3.1	Maksuhäiriömerkinnät käytännössä luonnolliselle henkilölle	10
3.2	Tilastot Suomessa.....	13
4	Nuorten rahankäyttö ja kotitalouksien velkaantuminen	17
4.1	Nuori kuluttaja	18
4.2	Kotitalouksien velkaantuminen.....	22
5	Tutkimusmenetelmät	25
5.1	Tutkittavien taustatiedot	26
6	Tutkimustulokset.....	28
6.1	Lainojen eri muotojen ja kulujen tietämystä avaavat kysymykset	28
6.2	Maksuhäiriömerkinnän sisällön tietoa avaavat kysymykset	31
6.3	Maksuhäiriömerkinnän vaikutuksien tietoa avaavat kysymykset	35
7	Yhteenveto.....	40
7.1	Johtopäätökset.....	40
7.2	Kehitysehdotuksia	41
7.3	Jatkotutkimusehdotuksia	42
7.4	Oman työskentelyn arviointi	44
	Lähteet	46
	Liitteet.....	51

1 Johdanto

Mediassa on keskusteltu laajalti viime vuosina Suomalaisten velkaantumisesta ja siitä, kenelle kuuluu vastuu nuoren talousosaamisesta. Tutkimuksella haluttiin selvittää, tuntevatko lukioikäiset kulutusluottoihin ja maksuhäiriömerkintöihin liittyviä käsitteitä ja tunnistaivatko lukioikäiset taloudelliset velvoitteet ja seuraamukset.

Verkkoajankautena voi jokainen asiasta kiinnostunut löytää tietoa ja apua talousasioihinsa verrattain helposti, mutta tuleeko tällaisia lähteitä käytettyä jos niiden olemassaolosta ei tiedä?

Aihe valittiin, sillä tilastollisesti Suomen maksuhäiriömerkintöjen määrä oli 2013 lopussa vain 8000 henkilön päässä 90-luvun laman lukemista. Maksuhäiriömerkintöjä oli 2013 lopussa yhteensä 360 000 ihmisellä. Keskimäärin näistä yhdellä ihmisellä on 16 maksuhäiriömerkintää. (Asiakastieto 2014a)

Samalla Danske Bankin 2013 valmistuneen tutkimuksen mukaan 15-17 -vuotiaat nuoret kokevat olevansa kykeneviä hoitamaan omia raha-asioitaan hyvin, tai vähintäänkin jossain määrin. Yhteensä 92% tutkimukseen osallistuneista koki näin. (Danske Bank 2013.)

1.1 Tutkimuksen tavoite

Tutkimuksen tavoitteina on löytää vastaus seuraavaan pääkysymykseen:

Mitä lukiolaiset tietävät erilaisista luotoista ja maksuhäiriömerkinnöistä?

Tähän vastauksen löytämiseksi pyritään löytämään vastaukset seuraaviin alaongelmiin:

- Miten lukiolaiset mieltävät eri luottomuotoja ja niiden kuluja?
- Miten paljon lukiolaiset tietävät maksuhäiriömerkinnöistä?
- Kuinka lukiolaiset ymmärtävät maksuhäiriömerkinnän vaikutukset elämään?

Näihin alaongelmiin löytyy alustavan liitteenä olevan kyselylomakkeen mukaan vastauksia seuraavasti:

Lainojen eri muotojen ja kulujen tietämystä avaavat kysymykset 1-4

Maksuhäiriömerkinnän sisällön tietoa avaavat kysymykset 5-10

Maksuhäiriömerkinnän vaikutuksien tietoa avaavat kysymykset 11-14

Kyselylomake löytyy liitteenä 1.

1.2 Tutkimuksen rajaus ja menetelmä

Tutkimus rajataan keskittymään kulutusluottoihin, jonka määritelmä ei tosin ole aina täysin yksiselitteinen. Tutkimuksen kannalta on mielekästä supistaa kulutusluottojen käsitettä Kontkanen mukaisesti: "Kulutusluotolla tarkoitetaan kulutushyödykkeiden ja palveluiden hankintojen rahoittamiseen otettuja suhteellisen lyhytaikaisia luottoja." (Kontkanen 2011, 163)

Tutkimuksessa käytetään tilastollisia menetelmiä selvittämään selkeä kvantitatiivinen tulos. Kyselylomakkeen kysymyksien 1-4 ja 6-14 vastausvaihtoehdot ovat oikein tai väärin tai valinta eri vaihtoehdoista. Kysymys 5 on avoin kysymys. Täten voidaan kvantitatiivisesti arvioida jokaisen kysymyksen ja kategorian oikein vastanneiden prosentuaalinen määrä. Kysymyksen 5 vastauksia arvioidaan subjektiivisesti.

Tutkimus jaetaan kahteen osaan. Ensin käydään läpi teoriaa ja määritellään erilaisia taloudellisia vastuita tuottavia luottotuotteita. Tarkastellaan myös maksuhäiriömerkintöjen perusasioita ja lakia. Tähän käytetään oleellisina lähteinä Suomen Asiakastieto Oy:tä sekä kuluttajavirastoa.

Tätä seuraa empiirinen osuus, jossa tarkastellaan kyselyn tuloksia ja tehdään johtopäätöksiä. Tutkimus tullaan tekemään kyselylomakkeella, jonka tuloksia voidaan myöhemmin tarkastella Excelillä, tilastollisia menetelmiä käyttäen.

Kysely suoritettiin Espoon Kuninkaantien lukiossa.

2 Kuluttajaluottojen määritelmä ja markkinoiden rakenne

Luottomarkkinoiden rakennetta kuvattaessa on käytetty erilaisia luokitteluja lainoille, joista yksi on kolmijako asuntolainojen, opintolainojen ja kulutusluottojen välillä (Kontkanen 2011 152).

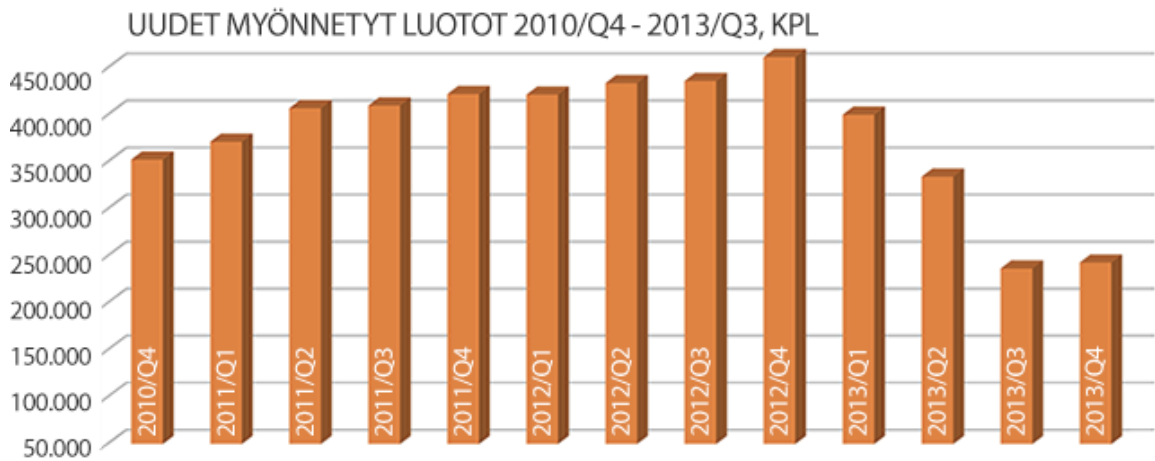
Käsitteenä "laina" ihmiset usein mieltävätkin asuntolainan ja opintolainan, sillä niitä myöntävät pankit markkinoivat niitä samoilla termeillä ja nimillä.

Luokittelun kolmas osio, eli kulutusluotot eivät ole välttämättä selkeitä kuluttajan näkökulmasta. Lisäksi kulutusluottoja välittävät myös luotonvälitykseen erikoistuneet yritykset, kuten esimerkiksi Freedom Rahoitus ja Etua Oy.

Kuluttajaviraston (2011) mukaan "Kulutusluottoja ovat kaikki elinkeinonharjoittajan kuluttajille tarjoamat luotot luottomuodosta, luoton määrästä, luottoajasta ja luoton käyttötarkoituksesta riippumatta. " Kulutusluottoja myöntävät pankkien lisäksi rahoitusyhtiöt ja luottokorttiyhtiöt, sekä välittävät esimerkiksi kaupat. (Kontkanen 2011 152).

Tilastokeskus määrittelee kulutusluotot hyvin samankaltaisesti: "kotitalouksille myönnettyt lainat, jotka on myönnetty henkilökohtaiseen käyttöön tulevien kulutustavaroiden ja palveluiden hankkimiseksi. Tämä sisältää kaikki tili- ja luottokorttiluotot (myös luotolliset sekkitilit), matkoja varten myönnettyt luotot (muut kuin opinto- tai työmatkat) sekä muut luotot, jotka on myönnetty kotitalouksille kulutukseen (esim. autoon, kodinkoneisiin jne)." (Tilastokeskus 2014)

Ensimmäiset pikavipit, tai pikalainat myönnettiin Suomessa vuonna 2005. Aluksi pikavipit olivat pieniä, summaltaan noin 100-200 euroa. Vuonna 2014 keskimääräinen pikavipin määrä oli jo 350 euroa. Toimijoita Suomessa oli kahden ensimmäisen vuoden jälkeen yli 50 kappaletta. Pikavippien kulta-aikaa oli vuosi 2012, juuri ennen lakimuutosta, jolloin uusia myönnettyjä luottoja oli 450 000 kappaletta (Ferratum 2014).

Kuvio 1. Uudet myönnettyt luotot 2010/Q4-2013/Q3 (Ferratum 2014)

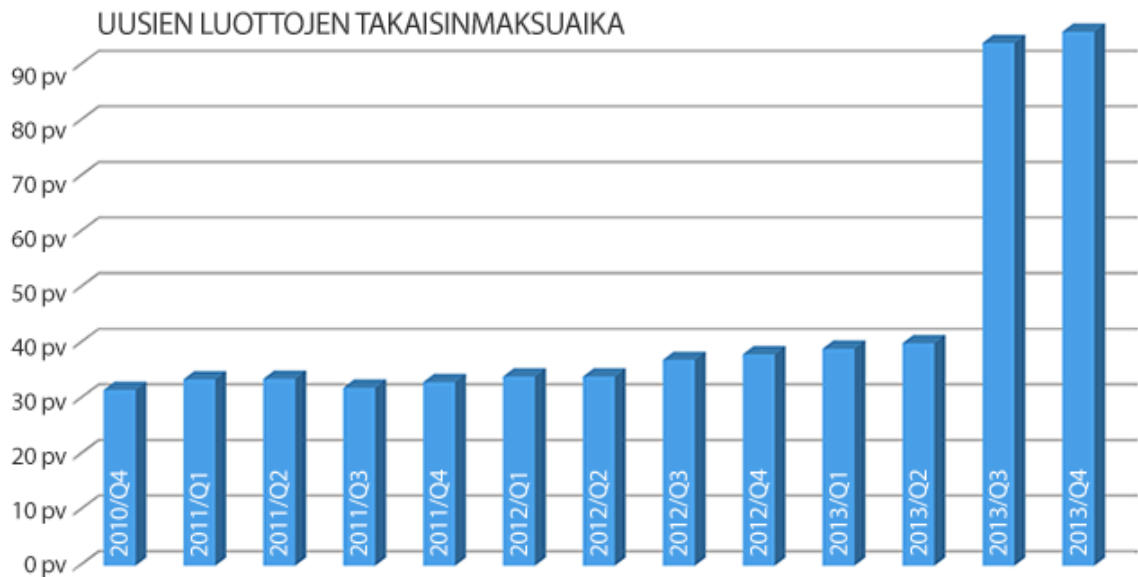
Ensimmäinen merkittävä pikalainoja koskeva lakimuutos astui voimaan syksyllä 2009, jolloin haettuja pikavippejä ei saanut nostaa enää vuorokauden ympäri, vaan kello 07-23 välillä. Tällä muutoksella haluttiin varmistaa hakijan harkintakyky.

2010 astui voimaan laki, että ensimmäistä luottoa hakiessa hakijan tuli tunnistautua kerran luotettavasti, eli esimerkiksi verkkopankkitunnuksin. Näin ollen ensimmäistä luottoa ei voinut hakea suoraan tekstiviestillä.

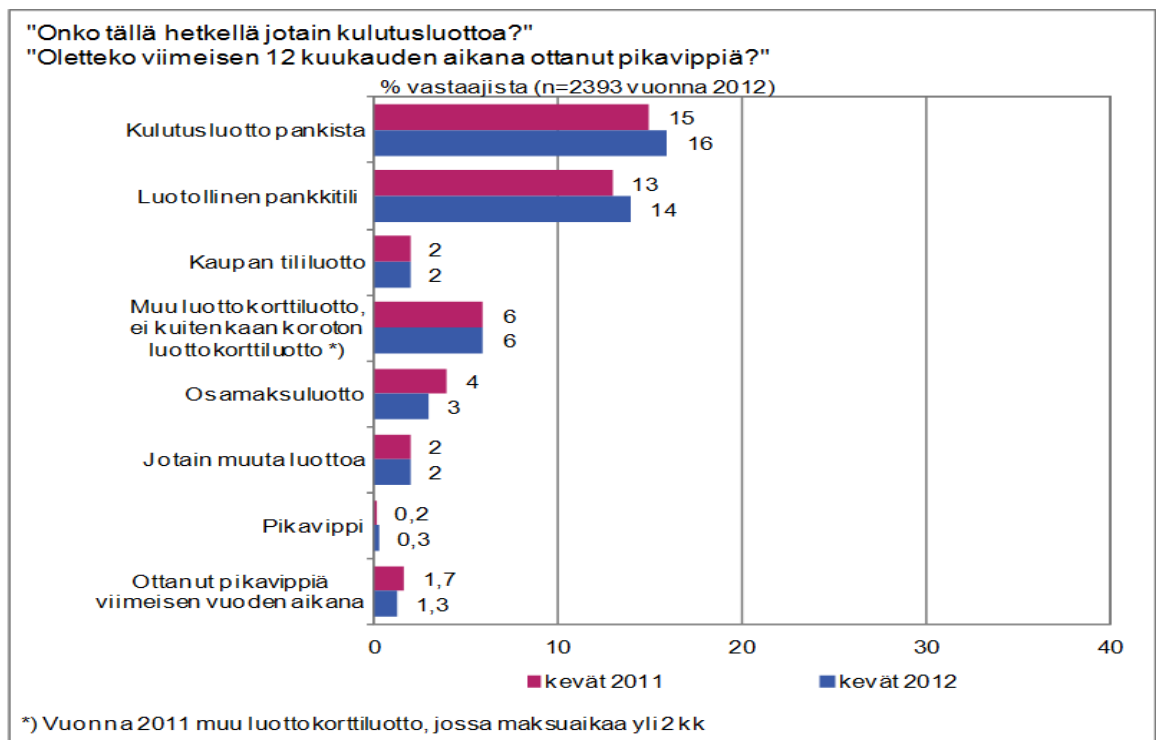
Markkinoiden kannalta vielä merkittävämpi kulutusluottoympäristöä koskeva lakimuutos astui käytännössä voimaan 2013 Kesäkuussa, jolloin säädettiin seuraavaa: "Jos luoton määrä tai luottoraja on alle 2 000 euroa, luottosopimuksen mukainen luoton todellinen vuosikorko saa olla enintään korkolain 12 §:ssä tarkoitettu viitekorko lisättynä 50 prosenttiyksiköllä. Hyödykesidonnaiseen luottoon tätä pykälää sovelletaan kuitenkin vain, jos kuluttajalla on luottosopimuksen nojalla myös oikeus nostaa rahavaroja." Tämän muutoksen myötä luottosummien kasvettua myös vaatimukset luottokelpoisuudelle ovat tiukentuneet. (Kuluttajansuojalaki, 2014 Ferratum, 2014)

Lakimuutoksen myötä pienlainoja tarjonneet rahoitusyhtiöt lakkauttivat käytännössä pienet kulutuslainat ("pikavipit") ja alkoivat tarjota luottolimiittejä, joiden luottoraja on vähintään 2000 euroa. Tällaiset luoto eivät ole pääasiallisesti Suomessa sidottuja suoranaisesti mihinkään viitekorkoon, kuten euriboriin tai vastaavaan, vaan määritellään kiinteänä korkona koko laina-ajalle.

Kun summat suurenevät, pitenivät myös laina-ajat. On nähtävissä selkeä korrelaatio lakimuutoksen ja laina-ajan välillä.

Kuvio 2. Uusien luottojen takaisinmaksuaika. (Ferratum 2014)

Kuvio 3. Kulutusluottojen yleisyys (Tilastokeskus 2012)

Pikavippien vaikutusta ihmisten velkaantumiseen on spekuloitu mediassa ja näitä tarjoavien rahoitusyhtiöiden mukaan niiden osuus on kuitenkin liian pieni selittääkseen ylivel-

kaantumisen määrä. Tilastokeskuksen tutkimuksen mukaan pikavippien suhteellinen osuus kulutusluotoista oli sekä 2011 ja 2012 verrattain pieni.

Tilastokeskuksen tunnuslukuja vertailemalla näemme, että 2013/Q2 jälkeen, eli korkokaton lakimuutoksen voimaan astumisen jälkeen uusien pienlainojen myöntäminen romahti lähes puoleen ja trendi on ollut negatiivinen vuositasolla.

Taulukko 1. Pienlainayritysten tunnuslukuja vuosina 2012-2014, milj. euroa (Tilastokeskus 2014)

	2014/ Q2	2014/ Q1	2013/ Q4	2013/ Q3	2013/ Q2	2013/ Q1	2012/ Q4	2012/ Q3	2012/ Q2	2012/ Q1
Uudet myön- netyt luotot, 1000 euroa	43 109	44 088	56 874	64 998	104 713	96 327	104 163	106 683	94 487	89 026
Uusiin luot- toihin kohdistuneet kulut, 1000 euroa	4 610	5 983	9 117	12 126	19 817	20 510	24 004	23 146	22 182	21 541
Kulut/uudet luotot, %	10,7	13,6	16,0	18,7	18,9	21,3	23,0	21,7	23,5	24,2
Uusien luotto- jen keski- määräinen takaisinmak- suaika, päivää	66	84	96	94	40	39	38	37	34	34
Luottokanta, 1000 euroa	71 114	83 540	116 065	108 847	124 064	142 097	134 067	129 728	118 097	109 150
Uusien luotto- jen kap- palemäärä	108 909	69 145	192 918	186 530	284 240	350 190	411 357	385 991	383 767	371 471
Uusien luotto- jen keski- määräinen lainamäärä, 1000 euroa	396	638	295	348	368	275	253	276	246	

Suomen Pankin tilaston mukaan kuukausitasolla kulutusluottokanta on 2014 syys-talvikuukausina ollut taas lähtenyt nousuun, kun talletusten kanta hitaasti pienenevää.

Taulukko 2. Suomen kotitalouksien euromääräiset lainat ja talletukset (1) (Suomen Pankki 2014)

	Kanta, milj.euroa			12 kk:n muutos (2) %		
	8/2014	9/2014	10/2014	8/2014	9/2014	10/2014
Lainat	116 512	116 800	117 031	2,1	2,1	2,1
Asuntolainat	88 659	88 751	88 946	1,7	1,7	1,6
Kulutusluotot	13 445	13 501	13 580	4,3	4,7	4,9
Muut lainat	14 407	14 549	14 505	2,3	2,5	2,7
niistä opintolainat	1 759	1 784	1 793	7,3	8,0	8,4
Talletukset	78 454	77 737	77 214	-0,1	-0,7	-0,6

(1) Rahalaitosten tiedonkeruu muuttui kesäkuusta 2010 lähtien, mistä syystä julkaistut luvut eivät ole kaikilta osin vertailukelpoisia aikaisempien havaintojen kanssa. Muutoksia aiheuttivat mm. tiedonkeruun tarkentuminen, tilastomääritelmien muutokset (esimerkiksi kortti- ja tililuottojen määritelmän laajentuminen kattamaan myös valmiusluottolimiitit) sekä tarkkojen tietojen kerääminen kaikilta rahalaitoksilta.

(2) Muutos on laskettu kantojen kuukausimuutoksista, jotka on puhdistettu arvostus- ja luokitusmuutoksista.

2.1 Kerralla nostettavat vakuudelliset tai vakuudettomat kulutusluotot

Selkeinten tunnistettavissa oleva kulutusluoton muoto on sellainen, jossa lainaa haetaan erilaisia käyttötarkoituksia varten, verrattain lyhyellä laina-ajalla. Pääpiirre on, että lainasumma nostetaan yleensä tilille yhdellä kerralla. Tähän ryhmään voidaan katsoa kuuluvan myös niin kutsutut pikalainat.

Vakuudellisiin kulutusluottoihin tosin kuuluvat myös toisinaan pitkäaikaiset lainat esimerkiksi kesämökin tai sijoitusasunnon ostoon.

Enemmän perinteisten kulutusluottojen lisäksi löytyy myös poikkeavia tuotteita, kuten esimerkiksi Hypo -pankki tarjoaa senioreille tuotetta nimeltä käännteinen asuntolaina, jol-

loin asunto-osakkeita vastaan myönnetään lainaa erilaisia tarpeita vastaan.
(Hypo, 2014.)

2.2 Osamaksut

Osamaksut ovat samalla taloudellinen vastuu ja kuuluvat kulutusluottojen piiriin kuluttajaviraston määritelmän mukaisesti. Osamaksun mieltäminen luotoksi on entistä tärkeämpää verkkokauppa-aikakautena, jolloin ostokset on mahdollista maksaa osamaksuna tai laskulla.

Lähes kaikista suuremmista Suomessa toimivista verkkokaupoista löytyy jonkinlainen osamaksuvaihtoehto perinteisen luottokorttimaksutavan tai verkkopankkitilisiirron ja postiennakon lisäksi.

Pohjois-Karjalan Osuuskaupan käyttötavarakaupan toimialapäällikön Henrik Härkösen mukaan osuuskaupan joulukuun myynti on usein tuplasti normaaliin myyntiin verrattuna. Joulukuukauden myynti onkin hyvä esimerkki kampanja-tarjouksista, sillä se on kaupan tärkein sesonki Kauppalehden Pirkko Tammilehdon mukaan. Joulukuun aikaan järjestetään myös paljon kampanjoita keskeisellä viestillä ”Osta nyt, maksa ensi vuonna”. (Kauppalehti 2014)

Osamaksujen tarjouksissa tulee kuitenkin olla tarkkana mihin sitoutuu ja ehdot kannattaa aina lukea tarkasti.

2.3 Luottokortit

Luottokortteja erilaisiin hankintoihin myöntävät pankit, luottokorttiyhtiöt ja välittävät esimerkiksi monet kaupat. ”Korttiluotot voidaan jakaa luottokortteihin ja maksuaikakortteihin. Luottokorttiluoton voi maksaa takaisin joko kertaeräsuorituksena tai ennalta sovitun suuruisina kuukausilyhennyksinä. Maksuaikakortilla saa ostokseen korotonta maksuaikaa esimerkiksi seuraavan kuukauden loppuun saakka.” (Kontkanen 2011 163)

Kuitenkin 2014 useat kortit sisältävät molemmat ominaisuudet, jolloin käyttäjä voi valita, maksaako koko luoton pois korottomasti yhdellä kerralla vai osissa. Tällaisia luottokortteja tarjoavat ainakin Danske Bank ja OP. Keskimääräinen koroton ajanjakso näillä pankeilla vaihtelee 35 ja 43 päivän välillä. (Danske Bank 2014a&b; OP-Pohjola 2014b)

2.4 Tililuotot

Tililuotto on sovittu voimassa oleva luottoraja, jonka puitteissa voidaan luottoa nostaa. Pankkien tapauksessa tällaiselle luottotilille voidaan tehdä määräaikainen sopimus, josta nostoja voidaan tehdä tarpeen mukaisesti. (Danske Bank 2014c)

Vuoden 2013 Kesäkuun lakimuutoksen johdosta koskien korkokattoa, monet aikaisemmat pienlainoja myöntäneet rahoitusyritykset ovat muuttaneet muotoaan ja markkinoivatkin nyt tililuottoja. Lakimuutos koskeekin luottorajoja, jotka ovat alle 2000 euroa.

Kontkasan (2011, 163) mukaan tililuottoja ja luottokorttiluottoja tarjoavat pankit, rahoitus- ja luottokorttiyhtiöt sekä kaupan keskusliikkeet ja yksittäiset kauppaliikkeet. Myös posti- myyntiyritykset tarjoavat tililuottoja.

3 Maksuhäiriömerkinnät

Suomessa toimii erilaisia tietopalveluyrityksiä, jotka ylläpitävät luottotietorekisteriä. Luottotietolain 1 luvun 3 § määrittelee luottotiedot seuraavasti (Luottotietolaki, 2014. 11.5.2007/527) ” Tässä laissa tarkoitetaan: *luottotiedoilla* tietoja, jotka koskevat luonnollisen henkilön tai yrityksen maksukykyä tai maksuhalukkuutta taikka jotka muulla tavalla kuvaavat henkilön tai yrityksen kykyä vastata sitoumuksistaan ja joita käytetään luottoa myönnettäessä tai luottoa valvottaessa;”

Suomessa voidaan 2014 tilanteen mukaisesti rekisteröidä luottotietorekisteriin häiriöitä maksuissa, eli maksuhäiriömerkintöjä (negatiiviset luottotiedot), mutta ei esimerkiksi luottojen määriä eli kansankielessä Suomessa ei voida ylläpitää positiivista luottorekisteriä. Positiivinen luottorekisteri aiheena on keskusteltu aihe mediassa ja kannattajien mielestä se auttaisi ylivelkaantumisen estämisessä, jos luotonmyöntäjillä olisi luotettavaa tietoa luotonhakijan todellisesta velkatilanteesta. Vastustajien kanta taas koskee tietoturva ja hallinnointia, sekä valmisteilla olevaa uutta EU-direktiiviä. (YLE 2013)

Oikeus toisen henkilön luottotietojen katsomiseen tai tiedusteluun on määritelty laissa. Luottotiedot ovat nimittäin arkaluontoista tietoa ja niiden katsomisesta jää jälki. Toisen henkilön luottotietoja saa katsoa Luottotietolain 19 § ja Lain yksityisyyden suojasta työelämässä 5 a §: työnhakijan ja työntekijän arvioiminen –mukaisesti. (Takuu-säätiö 2014a)

3.1 Maksuhäiriömerkinnät käytännössä luonnolliselle henkilölle

Yksityinen henkilö voi saada maksuhäiriömerkinnän erilaisin tavoin. Käytännössä maksuhäiriömerkintää voidaan ilmoittaa kevyin perustein tai ilman velallisen tietämystä asiasta. Maksuhäiriömerkinnän voi käytännössä saada aikaisintaan 60 päivää maksun viivästymisen jälkeen niillä edellytyksillä, että

- 1) kulutusluottosopimuksessa on ollut maininta kyseisten velvoitteiden laiminlyöntiä koskevien tietojen luovuttamisesta maksuhäiriörekisteriä ylläpitävälle taholle ja;
- 2) velkoja on lähettänyt kirjallisesti velalliselle maksukehotuksen vähintään 21 päivää ennen tietojen luovuttamista. Tässä kehotuksessa tulee olla muistutus lakin säädöksistä maksuhäiriömerkinnän ilmoittamisesta.

Toinen tie maksuhäiriömerkinnän saamiseksi on tuomioistuimen tai ulosottoviranomaisen päätöksen tai toteamuksen kautta. Maksu on usein ollut pitkään maksamatta (keskimäärin

6-8 kuukautta) ja henkilölle on lähetetty useampia perintäkirjeitä. (Kuluttajietolaki 2014. 20.1.1978/38; Suomen Asiakastieto 2014)

Maksuhäiriömerkintöjä on erilaisia ja niiden säilymisajat ovat erilaisia. Lyhyimmillään 2014 lainsäädännön mukaisesti 2 vuotta ja pisimmillään 5 vuotta merkintää kohden. (Suomen Asiakastieto 2014c)

Ellei velkaa hoideta pois, voi samasta velasta kuitenkin aiheutua uusia eri merkintöjä ja uudelle merkinnälle säilytysajan pituus on aina lain puitteissa riippuen merkinnästä.

Kuvio 4. Mistä maksuhäiriömerkinnän voi saada ja kuinka kauan se kestää? (Takuu-Säätiö 2014b)

Maksuhäiriöiden tallennusajat voivat myös muuttua maksun tai uuden maksuhäiriön vuoksi. Ihminen voi siis itse vaikuttaa maksuhäiriön tallennusaikaan, kuitenkin lakisääteisten minimaiaikojen puitteissa. Velallinen on itse vastuussa todisteen velan poismaksamisen toimittamisessa rekisterin ylläpitäjään. (Suomen Asiakastieto Oy 2014)

Kun velka siirtyy ulosottoon tuomion jälkeen, voi velallinen saada ulosotosta kahden tyyppiä maksuhäiriömerkintöjä. Varattomuuden aiheuttaman maksuhäiriömerkinnän saa, kun

velallisella ei ole ulosmittauskelpoista omaisuutta tai tuloja ja ulosottomies toteaa velallisen varattomaksi. Tällöin asia palautetaan velkojalle. Velkoja voi kuitenkin lähettää tuomion uudelleen toimeenpantavaksi ulosottomiehelle. Ulosotto ei itse ylläpidä maksuhäiriömerkintärekisteriä, mutta lähettää varattomuustoteamuksestaan tiedon rekisterin ylläpitäjälle. Tämän tyyppinen maksuhäiriömerkintä voidaan poistaa, kun ulosotossa oleva velka maksetaan. Se ei kuitenkaan poista aikaisempaa maksuhäiriömerkintää velkojalta muutoin, kuin lakisääteisten aikojen ja ehtojen puitteissa.

Toinen ulosottotoiminnan mahdollisesti aiheutuva merkintätyyppi on pitkäkestoinen ulosotto. Tällainen voi aiheutua, kun velallisen toistuvaissuorituksesta (palkasta, eläkkeestä tai muusta) ulosmitataan tai voimassa olevan ulosoton maksusuunnitelman kautta tehdään suorituksia kahden vuoden sisällä vähintään 18 kuukauden verran. (Ulosotto 2014)

Suomessa velka voi myös vanhentua ja sen myötä maksuhäiriömerkintä poistua. Luottotietolaki uudistettiin tämän osalta 2010. Normaali velka, jolle on annettu suoritustuomio, vanhenee 15 vuoden kuluttua tuomion antamisesta. Ulosotto on se, joka ilmoittaa rekisterin ylläpitäjälle varattomuusmerkinnän yhteydessä myös velan vanhentumisesta ja Suomen Asiakastieto ainakin poistaa tällöin maksuhäiriömerkinnän automaattisesti. Ennen lakimuutosta ilmenneiden merkintöjen osalta ulosottomiehen on esitettävä pyyntö Suomen Asiakastiedolle maksuhäiriömerkinnän poistamiseksi. Tämä 15 vuoden sääntö ei kuitenkaan koske verovelkoja. (Suomen Asiakastieto Oy 2014c)

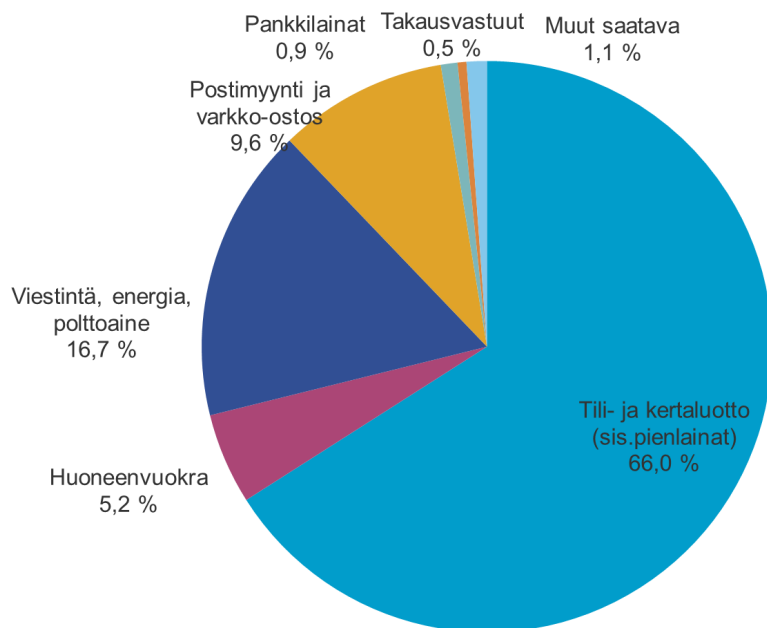
Taulukko 4. Velan tallennusajan muuttuminen toiminnan vuoksi (Suomen Asiakastieto 2014c)

Merkintä luottotietorekisteriin	Tallennusaika (vuotta)	Muutos tallennusaikaan	Luottotietolain kohta
Maksuhäiriömerkintä (tieto varattomuudesta tai yksipuolisesta tuomiosta)	3		luottotietolaki 18 § 6. mom.
3 vuoden maksuhäiriömerkinnän aiheuttava saatava maksetaan (kun rekisterissä ei ole muita häiriöitä) ja maksun suoritustieto toimitetaan Asiakastietoon	2	Tallennusaika lyhenee vuodella. Jos saatava maksetaan 2 vuoden jälkeen, merkintä poistuu silloin, kun tieto maksusta on toimitettu Asiakastietoon	luottotietolaki 18 §
Maksuhäiriömerkinnän voimassaoloaikana tulee uusi maksuhäiriömerkintä	edellisen 4 uuden 3	Aikaisemmin tulleen maksuhäiriömerkinnän tallennusaika piteneen neljään vuoteen.	luottotietolaki 18 §

3.2 Tilastot Suomessa

Tutkimuksen ajankohtaisuus koskee Suomen maksuhäiriömerkinnän omaavien henkilöiden määriä. Suomen Asiakastiedon mukaan Syyskuussa 2014 maksuhäiriömerkintä oli 367 000 henkilöllä, mikä on 7000 kappaletta enemmän kuin vuosi sitten. (Suomen Asiakastieto 2014b)

Yksityishenkilöiden velkomustuomiot ovat koskeneet 66 prosenttisesti tili- ja kertaluottoja vuonna 2012. Seuraavaksi suurimmat osuudet yksityishenkilöiden velkomustuomioista olivat Viestintä, energia ja polttoaine (16,7 prosenttia) ja Postimyynti ja verkko-ostoksia (9,6 prosenttia) (Finanssialan keskusliitto 2013)

Lähde: Suomen Asiakastieto Oy

Kuvio 5. Yksityishenkilöiden velkomustuomiot vuonna 2012. (Finanssialan keskusliitto, 2013)

Yksityishenkilöiden velkomustuomioiden tilastoja ei ole saatavilla ennen vuotta 2012 mutta Suomen Asiakastiedon mukaan selkeästi merkittävin syy velkomustuomioihin ovat tili- ja kertaluotot (sisältäen pienlainat).

Kun maksuhäiriömerkintöjen määrät ovat suuria, on sillä vaikutusta moneen elämäntilanteeseen, kuten esimerkiksi vuokra-asunnon saamiseen. Kyseisessä tutkimuksessa kartoitetaan nuoria ja Nuorisotasuntoliiton kehittämispäällikön Tiina Irjalan mukaan 10%:lla nuorista on jonkintasoinen maksuhäiriömerkintä, mikä merkitsee tiukassa vuokramarkkinamaailmassa sitä, että kymmenesosalla nuorista on vaikeuksia saada vuokra-asunto.

Ylen uutisten 2014 artikkelin ”Nuoret asunnottomat pulassa Helsingissä – pienkin maksuhäiriömerkintä voi estää asunnon saamisen” sanotaan, että vuonna 2013 koko maassa oli 499 alle 25-vuotiasta pitkäaikaisasunnottomaa, joista 380 oli Helsingissä. Nuorisotasuntoliitossa toivotaan joustoa muilta vuokranantajilta ns. Pieniin maksuhäiriömerkintöihin, mutta itse liitto ei myönnä asuntoa välttämättä, jos suuri maksuhäiriömerkintä on aiheutunut maksamattomista vuokrista. (Yle 2014)

Suomen Asiakastiedon Syyskuun 2014 tilasto vahvistaa sen, että merkittäväällä osalla alle 25-vuotiaista on maksuhäiriömerkintä. Ikäluokittain osuuksien vaihtelevuus ei kuitenkaan viimeisen kolmen vuoden ajalla ole ollut merkittävää, vaan osuudet ovat melko lähellä toisiaan jokaisessa ikäluokassa verrattuna aikaisempiin vuosiin.

Maksuhäiriöisten henkilöiden osuus eri ikäluokissa 30.09.

Share of persons with payment defaults in different age categories 30.09.

Kuvio 6. Maksuhäiriöisten henkilöiden osuus eri ikäluokissa 30.9.2014 (Suomen Asiakastieto 2014b)

Nuorten 15-19 -vuotiaiden maksuhäiriöisten osuus on laskenut 2014 Syyskuun hetkellä verrattuna kahteen aikaisempaan vuoteen.

Takuusäätiön mukaan nuorten talousosaamista koskevia tutkimuksia on vähän. Kuitenkin suurin osa tuntuu hallitsevan asiat hyvin ja enemmistö suhtautuu kielteisesti velan ottoon. Heidän mukaansa nuoret eivät ole yhtenäinen ryhmä. Takuusäätiö jakaa ongelmien taustat kolmeen osaan: osaaminen, tulojen ja elämäntilanteiden epävarmuus ja asenne.

Tärkeimmäksi nähdään osaamisen kannalta tiedonlähteinä omat vanhemmat ja koulu. Vanhemmilta opittu taloudenhallinnan malli vaihtelee ja heidän mukaansa siinä on havaittavissa ylisukupolvisuutta.

Lisäksi kokemusta puuttuu, on totuttu tiettyyn elämäntyyliin ja –tasoon. Säästämistä ei välttämättä tehdä vaan asiat ostetaan heti ja osamaksulla, sillä niiden tekeminen on helppoa.

Suurimmassa riskissä ovat nuorista 20-29 -vuotiaat miehet, joista 27%:lla oli vuonna 2013 maksuhäiriömerkintä. Takuu säätiöstä vuonna 2013 17% takauksen hakijoista oli alle 29 -vuotiaita. (Takuu säätiö 2014)

4 Nuorten rahankäyttö ja kotitalouksien velkaantuminen

Mistä lähtee ns. ”terve taloudenhallinta” ja mistä tulee nuoren tieto? Hallitus on tehnyt 2010 muutoksen toimeentulotukeen: 2011 alusta alle 25-vuotiaiden ilman ammatillista koulutusta olevan tai koulutuksen keskeyttäneen toimeentulotuen määrää voidaan pienentää (HE 138/2010). 18-24 vuotiaista nuorista 11,9% sai toimeentulotukea vuonna 2008. Tällä muutoksella pyritään motivoimaan nuorta työhön ja vähentämään vapaaehtoista työttömyyttä. Muutoksen lähtökohtana arvelevat Mäki ja Autio olevan hallituksen oletta-
mus, että kaikilla nuorilla on ”hyvinvoiva perhe”. Kuitenkin tosiasias-
sa usein syrjäytymis-
vaarassa olevien nuorten perhetausta on ”huonosti voiva perhe”, perhe puuttuu kokonaan
tai heidän käsitys perheestä on poikkeava. Takuusäätiön (2014) mukaan oman talouden-
hallinnan taitojen perinnöllisyydestä on selkeitä merkkejä, mutta poliittinen linjaus pyrkii
työllistämään nuoria ns. ”kepin” avulla. Normaalisti nuori turvautuu taloudellisessa ahdin-
gossa turvaverkkonsa apuun, mutta kun tätä ei ole, velkaantuminen voi vaikuttaa ainoalta
oljenkorrelta. Kun velkoja maksetaan uusilla veloilla, kokonaisvelat kasvavat. Tämä on
velkakierrettä ja sen seuraava askel on ulosotto, jonka seuraamukset voivat hankaloittaa
myös palkkatyön löytämistä, mikä entisestään vaikeuttaa selviytymistä veloista. Mäki ja
Autio eivät moiti hallituksen linjausta periaatteena, mutta näkevät sen aiheuttavan pienitu-
loisille tilanteen, jossa työtä ei kannata edes ottaa, mikä on sitten valtiolle kallista. Heidän
yksi ehdotus on, että nuorille, alennetun toimeentuloturvapääätöksen saaneet tulisi ohjata
pakolliseen talous- ja velkaneuvontaan, jonka jälkeen kenties toimeentuloturva palautuisi
normaalitasolle? Heidän mukaansa perusturvan varassa olevien ihmiseen kokemukset
tällaisesta neuvonnasta ovat olleet myönteisiä.

(S. Mäki & M. Autio 2011; Takuu-säätiö 2014b)

Vanhempien merkityksestä lapsen rahankäytön opetuksesta ottaa kantaa myös talous- ja
velkaneuvoja Mervi Ahola. Hänen mukaansa yksi kategoria maksuvaikeuksissa olevia
nuoria ovat sellaiset nuoret, joille on syystä tai toisesta annettu rahaa lapsena avokätises-
ti, mutta neuvopuoli on jäänyt vähemmälle. Rakkautta on hänen mukaansa voitu yrittää
antaa rahana. Kun nuori muuttaa omilleen, hänellä ei ole välttämättä kokemusta tai käsi-
tystä laskujen maksamisesta ja rahat eivät välttämättä päädy oikeaan osoitteeseen. (Ta-
loussanomat 2014)

Nuorteneämä.fi (2014) ohjeistuksen mukaan jokaisen nuoren tulisi oppia budjetin, eli
omien tulojen ja menojen arvio jossakin muodossa viimeistään kotoa muuttaessa.

4.1 Nuori kuluttaja

Lapset ja nuoret ovat kuluttajia sen jokaisessa merkityksessä. He käsittelevät rahaa jo pienestä iästä, tulkitsevat kuluttajatietoa, mainontaa ja tekevät päätöksiä. Lapset ja nuoret tarvitsevat samoin tavoin opastusta kehittyäkseen kuluttajina tekemään vastuullisia päätöksiä.

Mainokset tunnistavatkin nuorten henkilöiden tärkeyden kuluttajavoimassa ja mainokset luodaan tähtäämään tiettyjä ikäluokkia vastaaviksi. (The Consumer Council 2014)

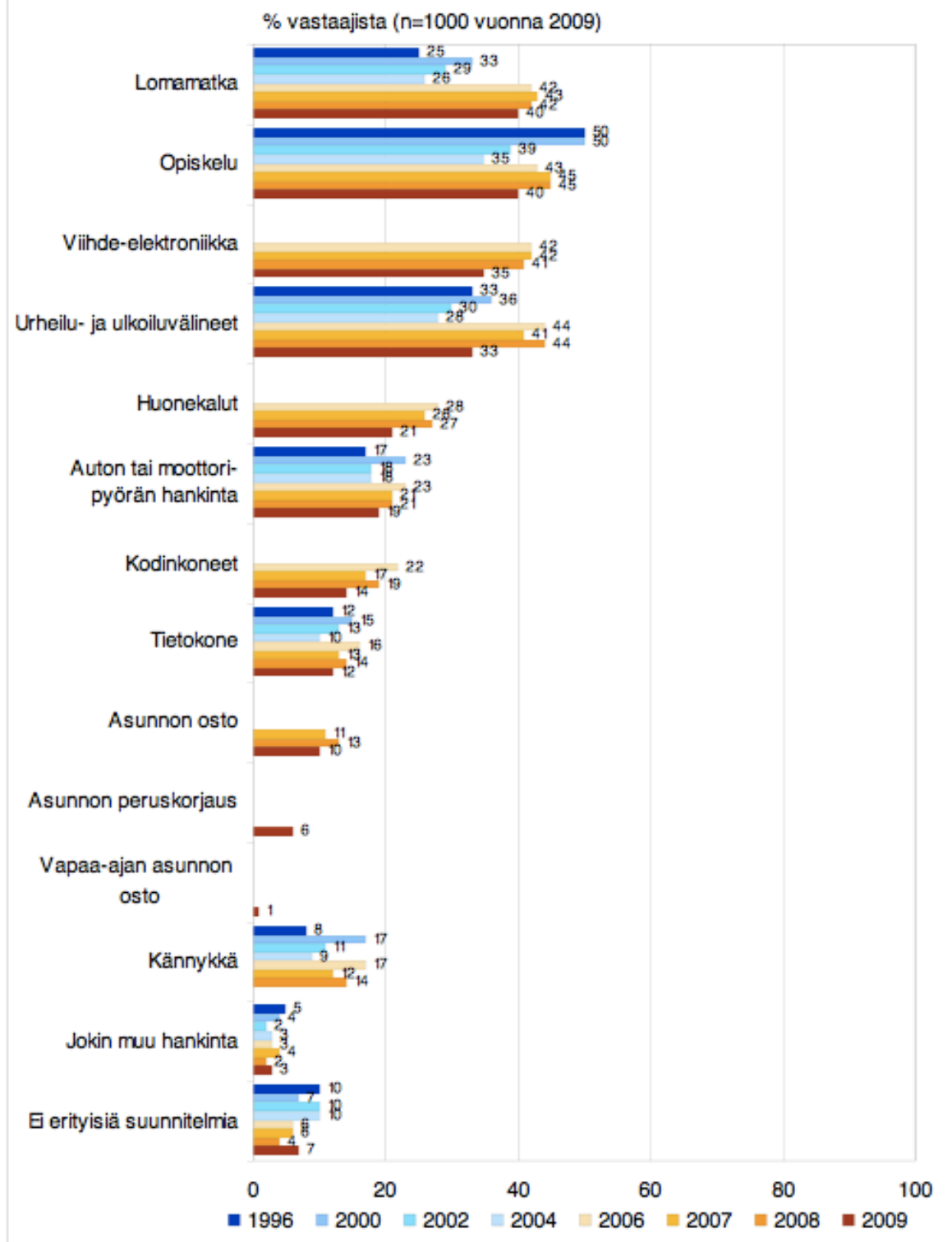
Kun mainonta liitetään lapsia silmällä pitäen osaksi pelejä, julkisuuden hahmoja tai piirrettyjä, luodaan mielikuvia ja linkkejä. Esimerkiksi lähes jokainen 5 -vuotias Suomessa tietää mikä on Angry Birds ja vaikuttaa kuluttamiseen vanhempiensa kautta toivomalla kyseisellä brändillä varustettua pillimehua kaupasta. Vähän vanhemmassa iässä toivotaan joululahjaksi kenties vähän kalliimman merkin käsilaukkua argumentoiden ”kaikilla muillakin on”. Brändit voivat vaikuttaa nuorena iässä sosiaaliseen asemaan ikätovereiden keskuudessa. Riippuen siitä, millä tavalla nämä toiveet täytetään vai täytetäänkö, voi vaikuttaa nuoren aikuisen odotuksiin elämässä merkittävästi.

Kuluttajaliitto (2014b) kertoo mitä lapselle ja nuorelle tulisi opettaa taloudesta. Kuluttajaliitto painottaa, että rahankäyttöön liittyvät taidot ovat yksiä tärkeimpiä kun nuori muuttaa omilleen ja ne eivät ole jotakin mitä tulisi opettaa päivän kurssilla, vaan se on koko elämän mittainen prosessi. Esille nostetaan kolme keskeistä asiaa: hintojen vertailu, säästäminen tavoitetta varten ja luottojen järkevä käyttö. Viikkoraha ja kannustaminen pieniin töihin ovat molemmat hyviä keinoja. Suositellaan myös lasta pitämään kirjaa omista tuloista ja menoista ja opettamaan miten sitä voi tehdä helposti. Lasten ja nuorten kanssa tulisi myös käydä keskustelua mediassa nähdyn mainonnan osalta ja opettamaan kriittistä suhtautumista. (Kuluttajaliitto 2014b)

Minkälaisia asioita nuoret sitten arvostavat kulutuksessaan? Kansallisen Nuorisotutkimuksen (2014) mukaan 56% 15-30-vuotiaista ostaa verkosta. Verkosta ostetaan koska siellä on parempi valikoima ja siksi että se on helppoa. Verkosta ostaminen koetaan myös halvempana, sillä on mahdollisuus ostaa myös ulkomailta. Tärkeäksi koetaan myös pitkät käyttöikä, kanta-asiakasedut ja kierrätys. Verkkoympäristö on nuorille luonteva. Jopa 38% miettii uusia hankintoja tehdessään, voiko saman tuotteen löytää jostain käytettynä. (15/30 Research Oy 2014)

Finanssialan keskusliiton 2009 tutkimuksen mukaan nuoret käyttävät rahaa eniten lomamatkoihin ja opiskeluun. Peräti 40 prosenttia nuorista suunnitteli näin. Toiset suosivat kohteita ovat viihde-elektroniikka, urheilu- ja ulkoiluvälineitä ja huonekaluja. Tutkimuksessa oli osallisena 15-28 nuoret. (Finanssialan Keskusliitto 2009)

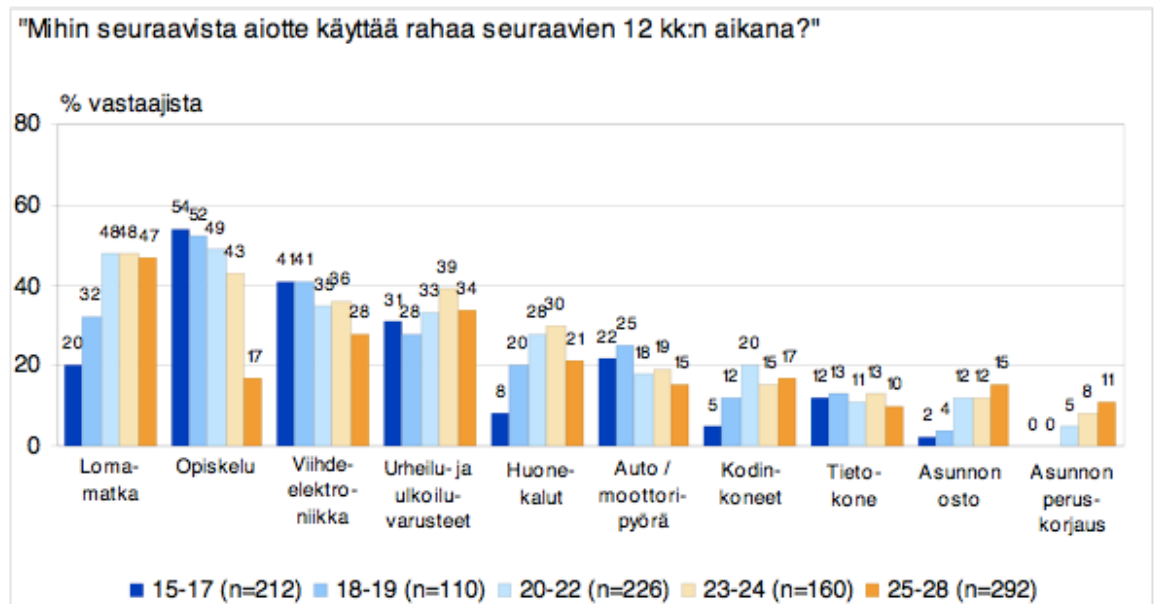
"Mihin seuraavista aiotte käyttää rahaa seuraavien 12 kk:n aikana?"

Kuvio 7. 15-28 -vuotiaiden nuorten rahankäyttösuunnitelmat vuonna 2008 (Finanssialan keskusliitto 2009)

Hankinnoissa ikäryhmittäin 25-28 vuotiaista 15% harkitsi asunnon ostoja seuraavan 12 kuukauden aikana ja 11% asunnon peruskorjausta. Tutkimukseen osallistuvista henkilöis-

tä kolmannes kävi pelkästään töissä ja samoin kolmannes pelkästään opiskeli. Viidennes teki molempia ja 5 prosenttia olivat työttömiä. Opiskeluja rahoitettiin pääasiallisesti töillä, seuraavaksi opintorahalla ja kolmanneksi tärkeimpänä mainittiin vanhempien ja sukulaisen rahoitus. Mitä vanhempi opiskelija, sen tärkeämpi rahoituskeino tälle on työssäkäynti, mitä nuorempi vastaaja, sen tärkeämpi rahoittaja on vanhemmat. (Finanssialan Keskusliitto 2009)

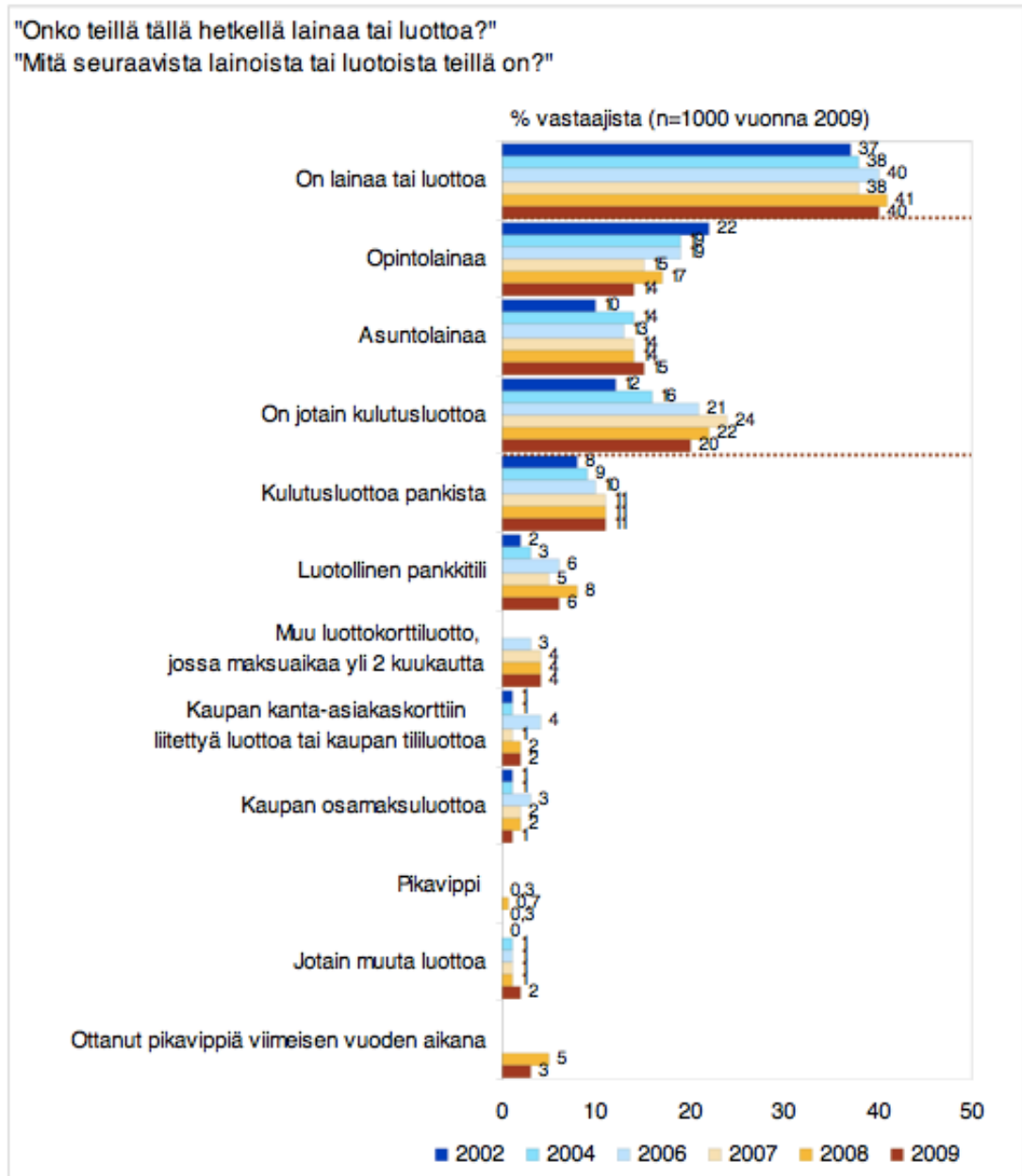
Kuvio 8. Rahankäyttösuunnitelmat ikäryhmittäin (Finanssialan keskusliitto 2009)

Suomalaiset nuoret muuttavat pois kotoa verrattain nuorena.

Finanssialan Keskusliiton (2009) tutkimuksen mukaan 18-19 vuotiaista nuorista vain 60% asuu vielä vanhempien luona, kun 20-22 -vuotiaina niitä on vain 20% ja yli 23-vuotiaina vain viisi prosenttia.

Finanssialan Keskusliiton (2009) tutkimuksessa tutkittiin myös nuorten säästämiskäyttämistä. 46 prosentilla oli vuonna 2008 säästettynä jotakin varoja eri kohteisiin. Tyypillisimmät kohteet olivat erilaiset säästö- tai sijoitustilit. Sijoitusrahastojensuosio oli verrattain pieni. Vain pieni osa, eli 2 prosenttia säästi vapaaehtoisin eläkevakuutuksiin. 79 prosenttia niistä, joilla oli jo säästöjä ja sijoituksia, aikoi jatkaa säästämistä ja peräti 38 prosenttia niistä, joilla ei ollut säästöjä, ilmoitti aikovansa aloittaa sen seuraavan vuoden aikana. Tärkein tavoite säästämässä oli vararahasto ja toinen tavaroiden hankinta. Koko vastaajakunnasta 10 prosenttia aikoi ostaa oman asunnon vuoden aikana ja heistä 1 prosentti kertoi rahoittavansa oman asunnon ASP-säästöillä ja ASP-lainalla. Normaali pankkilaina oli selkeä rahoituskeino oman asunnon hankintaa varten 88 prosentille. (Finanssialan Keskusliitto 2009)

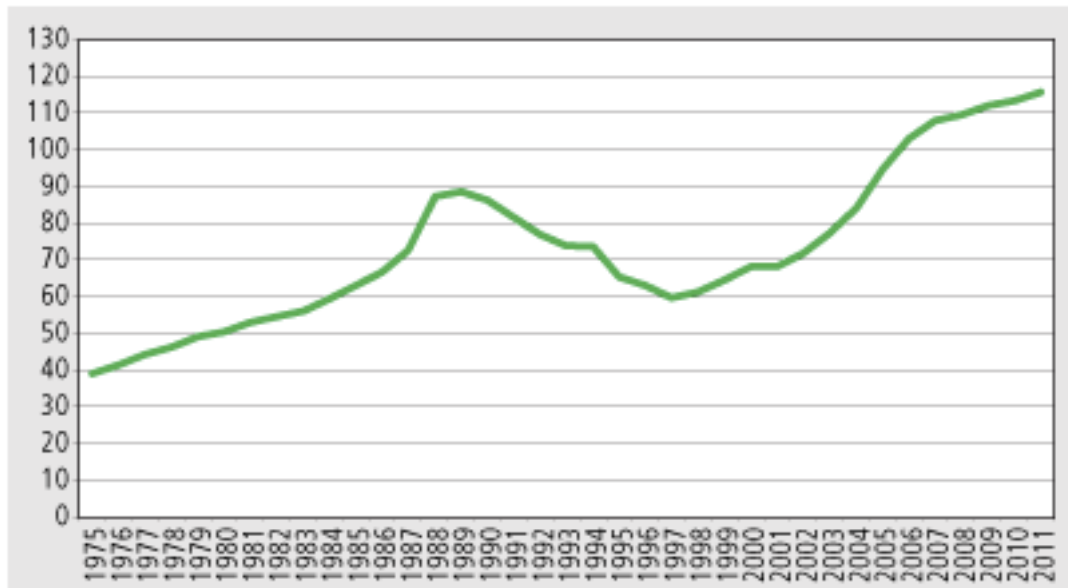
Vastaajista jo 40 prosentilla oli lainaa. Taso oli pysynyt lähes samalla aikaisempaan vuoteen nähden. Eniten vastaajista omai kulutusluottoja jokaisena seurantavuonna alkaen vuodesta 2006.

Kuvio 9. Nuorten omistamat luottomuodot (Finanssialan keskusliitto 2009)

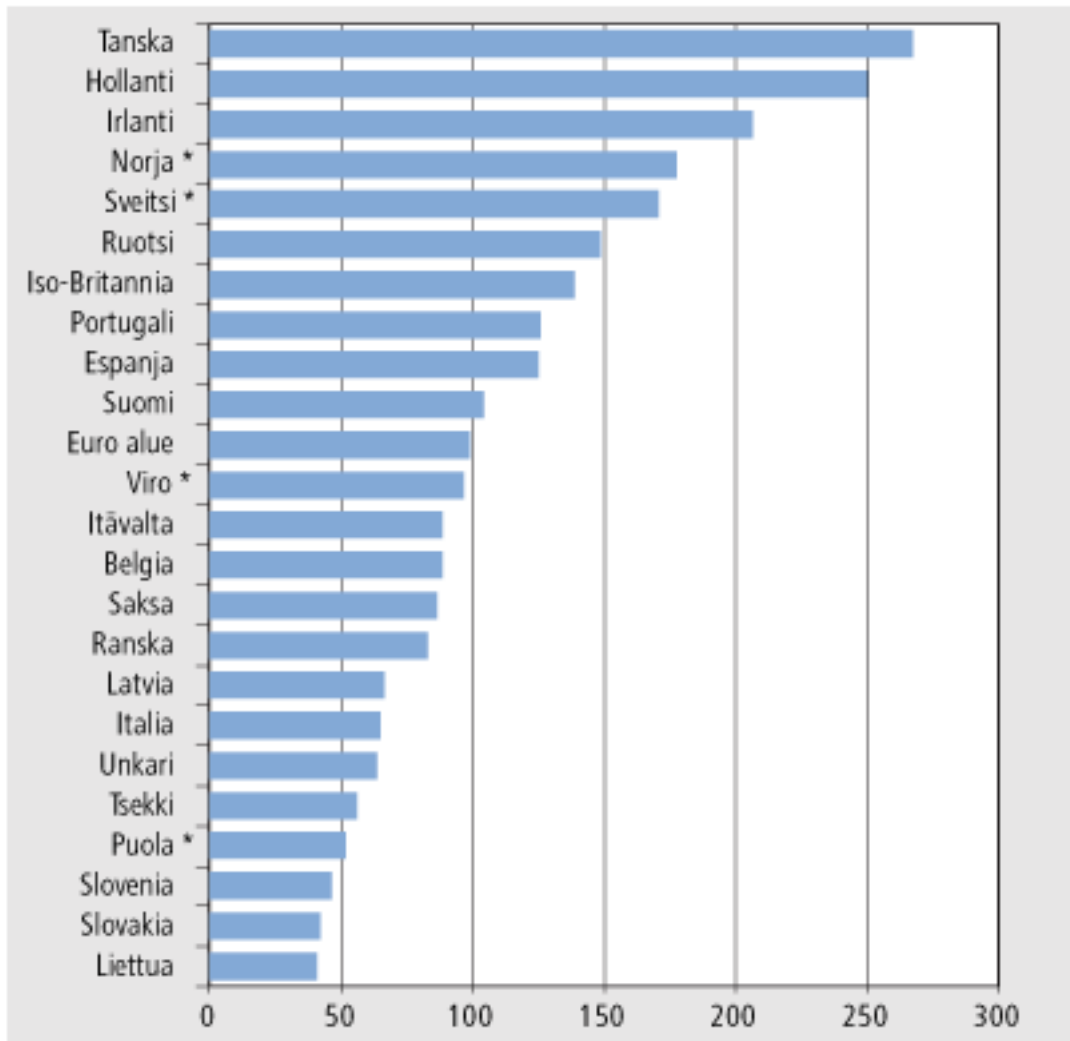
4.2 Kotitalouksien velkaantuminen

Tilastokeskuksen 2013 tutkimuksen mukaan suhteessa tuloihin, eniten velkaa oli 25-34 -vuotiailla. 2000-luvun alusta 11 vuodessa asuntokuntien velkaantumisaste, eli velkojen osuus käytettävistä tuloista kasvoi 117 prosenttiin aikaisemmasta 68 prosentista. Tähän vaikutti ennen kaikkea uusien asuntolainojen määrä. (Tilastokeskus 2013)

Kuvio 10. Kotitalouksien velkaantumisasteet 1975-2011. Velkojen osuus käytettävissä olevista tuloista. Prosenttia (Tilastokeskus. Kansantalouden tilinpito 2013)

Verrattuna muihin Euroopan maihin, Suomalaiset ovat velkaantumiseltaan keskitasoa. Eniten velkaa oli 2013 Tanskassa, vähiten Liettuassa. Velkaantuminen kasvoi koko euro-alueella 2003 alkaen jopa Hollannin 99 prosentin verran, kun Suomessa kasvusuhte oli 43 prosenttiyksikköä. Velkaantumiseen vaikuttavat esimerkiksi omistusasuntojen yleisyys, laina-ajat, korot ja vakuusvaatimukset. Korkea velkaantumisaste onkin ominaista niille maille, joissa on kehittyneet asuntomarkkinat ja rahoitusjärjestelmä. Myös asuineliöiden määrä valtiossa asukasta kohti vaikuttaa. Tanskassa asuminen rahoitetaan toisin kuin Suomessa. Tanskassa asutaan 51 asuineliötä henkilöä kohden ja asuminen rahoitetaan pitkillä katetuilla joukkolainoilla. Suomessa asuineliöitä asukasta kohden oli keskimäärin 39. Vaikka Tanskassa ja Hollannissa velkaantumisasteet ovat korkeampia kuin Suomessa, on siellä rahoitusvarallisuutta selvästi suomalaisten kotitalouksien määriä enemmän. (Tilastokeskus 2013)

* Tiedot ovat vuodelta 2010.

Kuvio 11. Kotitalouksien velkaantumisasteet eräissä Euroopan maissa vuonna 2011. Prosenttia (Eurostat. Gross debt-to-income ratio of households, Tilastokeskus 2013)

5 Tutkimusmenetelmät

Tutkimuksen kohteeksi valittiin lukioikäiset oppilaat, sillä lukiouudistuksen myötä keskustelunaiheeksi on noussut nuorten talousosaaminen. Nuorten talousosaamisen heikkoudesta on keskusteltu liittyen nuorten maksuhäiriömerkintöjen kasvavaan määrään. Finanssialan Keskusliiton toimitusjohtaja Piia-Noora Kauppi ehdottaakin, että talousopetuksen tulisi olla yhtä tärkeässä asemassa opetuksessa kuin liikunnan ja terveystiedon (Finanssialan Keskusliitto 2014).

Tavoitteena oli selvittää, kuinka paljon lukioikäiset todella tietävät nykyisellä opetussuunnitelmalla perusasioista liittyen kulutusluottoihin ja maksuhäiriömerkintöihin. Sekä kulutusluotot, että maksuhäiriömerkinnät voivat olla sellaisinaan hyvinkin syviä aiheita. Täten oli haasteellista valita sopivia kysymyksiä tilanteen hahmottamiseksi.

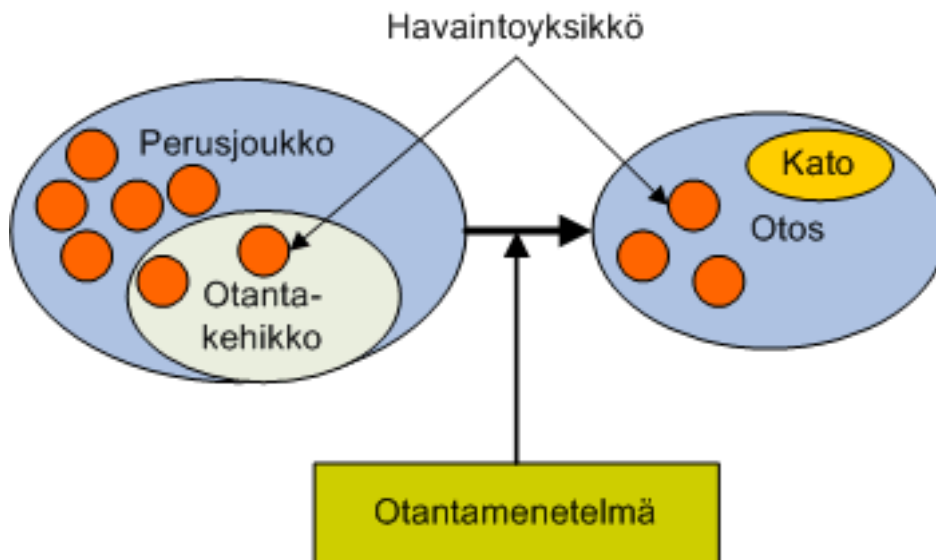
Jotta tutkimuksesta tulisi mahdollisimman luotettava, pyrittiin tutkittiin etukäteen erilaisia tutkimusmenetelmiä ja analysoitiin toisia opinnäytetöitä. Kvalitatiivinen tutkimusmenetelmä katsottiin tutkimuksen luonteen kannalta epäkäytännölliseksi lähestymistavaksi, sillä tarkoitus oli saada ennen kaikkea yleiskäsitys tietämyksestä. Täten katsottiin, että kvantitatiivinen menetelmä olisi sopivampi ja sen haasteena oli tilastollisesti merkittävän määrän vastausten saaminen. Tietoa ei voinut löytää rekistereistä tai muusta aineistosta, vaan se tuli kerätä itse.

Siten tutkimusmenetelmäksi valittiin yksinkertaistettu kyselylomake. Kyselylomakkeen mitta ei saanut olla liian pitkä, mutta sen tuli olla kuitenkin riittävän laaja johtopäätösten tekemiseen ja tutkimuskysymyksiin vastauksen saamista varten. Kyselyn piti olla helppo toteuttaa ja haastattelu menetelmänä päätettiin hylätä heti. Täten peruskäsityksen saamiseksi päätettiin tutkimus tehdä väittämällä, joista kyselyyn osallistuvien tuli valita, oliko väittäjä oikein tai väärin. Lisäksi kyselylomake sisälsi monivalintakysymyksiä ja yhden vapaan kysymyksen, jota arvioitiin subjektiivisesti (Liitte 1).

Tutkimuksen johtopäätökset tehtiin deduktiivista päättelyä käyttämällä. Oikeiden ja väärin vastausten prosentuaalisten arvojen perusteella tehtiin johtopäätöksiä. Taustatukena käytettiin olemassa olevaa tietoa. (Virtuaali ammattikorkeakoulu 2014)

Perusjoukko on tutkimuksessa lukioikäiset. Otantakehikko oli Kuninkaantien Lukio. Otoksen muodostivat kyselyyn osallistuneet luokat. Otos on perusjoukon osajoukko, jossa otantamenetelmällä otokseen tulee tietty määrä havaintoyksilöitä ja jokaisella havaintoyksilöllä on samansuuruinen todennäköisyys tulla mukaan otokseen. Tätä kutsutaan myös

todennäköisyysotannaksi. Menetelmä valittiin siksi, että siten saadaan suuresta joukosta tutkittava otos, jonka perusteella voidaan tehdä johtopäätöksiä koko perusjoukosta. Sisäisesti otanta jaettiin vielä ositteiksi, eli poikiin ja tyttöihin. (Kajaanin ammattikorkeakoulu, 2015)

Kuvio 12. Otantakehikko (Kajaanin ammattikorkeakoulu 2015)

Työn reliabiliteetti pidettiin mielessä työn jokaisessa vaiheessa. ”Reliabiliteetin arvioinnin ja tarkistamisen kannalta on tärkeää, että tutkimusaineisto muokataan sellaiseen muotoon, että se on tutkimuksen kommentoijien saatavilla ja tarkastettavissa. Periaatteessa tutkimusmenetelmä voi olla reliaabeli eli luotettava vaikka tutkimus ei olisikaan validi eli pätevä. Tällöin tutkimuksessa käytettyjen menetelmien avulla voidaan päätyä sinänsä kiinnostaviin tuloksiin, mutta tulokset eivät vastaa sitä, mihin tutkimuksella tähdättiin.” (Virtuaali ammattikorkeakoulu 2014)

5.1 Tutkittavien taustatiedot

Kaikki kyselyyn vastanneet olivat Espoon Kuninkaantien Lukion oppilaita.

Taustatekijöiksi kysyttiin vastaajan ikää ja sukupuolta.

Taulukosta 1 näemme, että vastanneista 36% oli poikia, 62% tyttöjä ja 2% ei ilmaissut sukupuoltaan. Tilastokeskuksen (2013) mukaan vuonna 2012 suomalaisissa lukioissa 57% oli naisia, joka selittää vastanneiden jakauman.

Taulukko 5. Vastanneiden sukupuolijakauma

Sukupuoli	Lukumäärä	%
tyttö	81	62%
poika	47	36%
ei vastausta	3	2%
Yhteensä (kpl)	131	

Vastanneiden keski-ikä oli 17 vuotta, joka on myös mediaani ja 17 -vuotiaiden osuus kyselyyn osallistuneista henkilöistä oli 47%.

Taulukko 6. Vastanneiden ikäjakauma

Ikä	Lukumäärä	%
16 vuotta	39	30%
17 vuotta	62	47%
18 vuotta	23	18%
19 vuotta	5	4%
ei vastausta	2	2%
Yhteensä (kpl)	131	

Vastaustulokset käsiteltiin taulukointiohjelmalla Excel ja tulkittiin suoraan oikeiden vastausten prosentuaalisella arvolla, sillä vastausvaihtoehtoja oli suurimmassa osassa kaksi.

6 Tutkimustulokset

Tässä luvussa tarkastellaan kyselyn tuloksia, oikeita vastauksia ja väittämiä. Pyritään selvittämään, onko joissakin alueissa puutteita, onko eri sukupuolien välillä eroja ja minkälaista tietoa tulisi oppilaille jakaa tarkemmin. Käydään myös läpi oikeat vastaukset kyselyn tekemisajan tietojen ja lakien mukaisesti.

Tutkimus toteutettiin Espoon Kuninkaantien lukiossa oppituntien aikana liitteenä 1 olevan kyselyn mukaisesti. Oppilaille oli valittavissa oikein/väärin vastausten kesken, mutta kysely sisälsi myös yhden avoimen kysymyksen, sekä kaksi monivalintakysymystä.

Vastauksia kokonaisuudessaan saatiin 131 kappaletta, joka on varteenotettava lukumäärä johtopäätösten tekemiseksi. Kyselylomakkeen vastaukset vietiin taulukkolaskentatyökaluun Exceliin ja käsiteltiin siellä Pivot taulukoinnin avulla.

6.1 Lainojen eri muotojen ja kulujen tietämystä avaavat kysymykset

Ensimmäinen väittämä koski pikalainoja ja niiden käsittämistä lainaksi.

Tilastokeskus määrittelee lainan seuraavasti: ”Lainat ovat lainanantajan ja lainanottajan keskenään tekemiä kahdenvälisiä luottosopimuksia, jotka eivät ole jälkimarkkinakelpoisia.” (Tilastokeskus, 2014)

Pika-laina kuuluu myös kulutusluottojen kategoriaan. Pikalaina on perinteisesti kulkenut joissakin sadoissa euroissa, kun kulutusluotot ovat tuhansissa. (Ferratum, 2014)

Merkittävää on, että lähes kolmannes vastaajista ei miellä pikalainan luottorajaa lainaksi (taulukko 7). Pojista 81% käsittää luottorajan lainaksi, kun tytöistä vain 62% ajattelee samoin. Vastaamatta jättivät yhteensä 5 henkilöä (4%), joiden osuutta taulukossa ei kuvata.

Taulukko 7. Pikalainan käytetyn luottorajan mieltäminen lainaksi

1. Pikalainan käytetty luottoraja ei ole laina. (Oikea vastaus: väärin)						
	tyttö	% osuus tytöistä	poika	% osuus pojista	Yhteensä kpl	%
oikein vastanneet	50	62%	38	81%	89	68%
väärin vastanneet	27	33%	9	19%	37	28%
Yhteensä (kpl)	81		47		131	

Toinen väittämän, osamaksun mieltäminen lainaksi, oikea vastaus perustuu myös tilastokeskuksen ja kuluttajaviraston määritelmään kulutusluotosta ja lainasta (taulukko 8). Kysymykseen jätti vastaamatta vain 1 henkilö, eli alle 1% vastanneista, ja sen vuoksi taulukossa ei kuvata tätä osuutta. Muutoin niin pojista kuin tytöistäkin, oikeiden ja väärin vastausten jakauma oli lähes puolet ja puolet.

Kännykkä valittiin esimerkiksi kysymykseen sen itsestänselvyyden vuoksi tutkimuskenttekohtella kulttuuriympäristössämme.

Jo vuonna 2000 tehdyn Nuorisotutkimusverkoston tutkimuksen mukaan kännykkä on erittäin merkittävä osa elämää. Jo 2000 luvulla jokaisella 15-vuotiaalla kaupunkilaisella ja 90 prosentilla maalla asuvista nuorista oli kännykkä (Saarinen, 2001. 46.)

Taulukko 8. Osamaksulla ostetun kännykän kokeminen lainana

2. Osamaksulla ostettu kännykkä on laina. (Oikea vastaus: oikein)						
	tyttö	% osuus ty- töistä	poika	% osuus pojista	Yhteensä kpl	%
oikein vas- tanneet	38	47%	23	49%	64	49%
väärin vas- tanneet	42	52%	24	51%	66	50%
Yhteensä (kpl)	81		47		131	

Kolmas kysymys koski nuorten käsitystä lainan kuluista ja terminologian käsitystä (taulukko 9).

Käytännössä osa lainojen kustannuksista koostuu muustakin kuin pelkästä lainan korosta. Koron lisäksi lainasta veloitetaan usein järjestelypalkkio tai muu lainan nostosta aiheutuva kustannus ja esimerkiksi kuukausittainen tilinhoitomaksu tai muu vastaava. Vertailemalla yksin lainan korkoja ei välttämättä selviä se todellinen edullisin laina, vaan esimerkiksi kulutusluottojen vertailussa vertailukelpoista on verrata todellisia vuosikorkoja. Tällaisessa vertailussa lainan määrän ja laina-ajan tulee olla samoja.

Monia osamaksuja markkinoidaan korottomia, mutta ne sisältävät muita kuluja. Esimerkiksi Klarnan erämaksuista 3-12 kuukaudelle ei peritä vuosikorkoa, mutta peritään muita kustannuksia. Esimerkkilaskelmissa todelliset vuosikorot vaihtelevat riippuen summasta ja laina-ajasta 13,81% ja 19,76% välillä. (Klarna, 2014)

Kyselyyn osallistuneista nuorista selkeä enemmistö käsitti koron ja kulun oikealla tavalla.

Taulukko 9. Korottoman ja kuluttoman lainan käsittäminen lainakontekstissa

3. Koroton ja kuluton laina ovat sama asia. (Oikea vastaus: väärin)						
	tyttö	% osuus tytöistä	poika	% osuus pojista	Yhteensä kpl	%
oikein vastanneet	68	84%	37	79%	106	81%
väärin vastanneet	12	15%	10	21%	23	18%
Yhteensä (kpl)	81		47		131	

Neljännellä kysymyksellä haluttiin selvittää nuorten käsitystä lainan todellisista kustannuksista.

Korko määritellään usein seuraavasti:

”Korko tarkoittaa rahan hintaa ja on lainan antajalle maksettava korvaus ajalta, jolloin lainattu raha ei ole ollut lainan antajan käytössä.” (E-conomic 2014)

Todellisen vuosikoron ja lainan koron ero on se, että todellinen vuosikorko sisältää lainan koron, sekä kaikki muut mahdollisesti lainaan liittyvät kulut (pois laskettuna maksuviiveistä mahdollisesti johtuvat kulut). Todellisen vuosikoron laskemiskaava on huomattavasti monimutkaisempi ja normaalin kuluttajan voi olla lähes mahdotonta, tai ainakin epäkäytännöllistä laskea sitä itse.

$$\sum_{k=1}^m C_k (1 + X)^{-t_k} = \sum_{l=1}^{m'} D_l (1 + X)^{-S_l}$$

Kuvio 1. Oikeusministeriön asetuksen mukainen peruslaskentakaava kuluttajaluoton todellisesta vuosikorosta.

Yhtälössä:

X = todellinen vuosikorko

m = viimeisen nostoerän järjestysnumero

k = nostoerän numero, joten $1 \leq k \leq m$

C_k = nostoerän k määrä

t_k = vuosina ja vuosien osina ilmaistu ensimmäisen nostoerän nostopäivän ja kunkin myöhemmän nostoerän nostopäivän välinen aika, joten t₁ = 0

m' = viimeisen takaisinmaksun tai maksun numero

l = takaisinmaksun tai maksun numero

DI = takaisinmaksun tai maksun määrä

sl = vuosina ja vuosien osina ilmaistu ensimmäisen nostoerän nostopäivän ja kunkin takaisinmaksun tai maksun maksupäivän välinen aika. (Oikeusministeriön asetus kuluttajaluoton todellisesta vuosikorosta 15.9.2010/824)

Tähän kysymykseen osasivat niin pojat kuin tytöt vastata pääsääntöisesti oikein. Vain noin 1/5 kaikista vastaajista käsitti todellisen vuosikoron ja lainan koron samaksi asiaksi. 4 henkilöä jätti vastaamatta kysymykseen ja heitä ei kuvata taulukossa.

Taulukko 10. Korkeus ja todellinen vuosikorko

4. Lainan korko on yhtä kuin todellinen vuosikorko. (Oikea vastaus: väärin)						
	tyttö	% osuus ty- töistä	poika	% osuus pojista	Yhteensä kpl	%
oikein vas- tanneet	64	79%	33	70%	99	76%
väärin vas- tanneet	15	19%	13	28%	28	21%
Yhteensä (kpl)	81		47		131	

6.2 Maksuhäiriömerkinnän sisällön tietoa avaavat kysymykset

Seuraavissa kysymyksissä pyrittiin hahmottamaan nuorten tietämystä maksuhäiriöiden perusasioista ja niiden vaikutuksista elämään, eli kolmanteen alaotsikkoon.

Kuudes kysymys koskikin suoranaisesti sitä, onko maksuhäiriömerkintä yksinomaan yrityksiä koskeva aihe.

Luottotietoja kerätään ja säilytetään niin luonnollisella-, kuin myös juridisella henkilöllä. Laki määrittelee, missä tapauksessa ja millä tavoin luottotietoja saa tarkistaa. Maksuhäiriömerkintä on osa luottotietoja ja se kertoo niin yrityksen kuin myös luonnollisen henkilön aikaisemmasta maksukäyttäytymisestä.

Tulokset olivat selkeitä ja selvä enemmistö tiesi vastauksen.

Vain 3 vastasi väärin ja 3 jätti vastaamatta kokonaan, tuottaen selkeän tuloksen, että lähes kaikki (95%) tietävät maksuhäiriömerkinnän koskevan myös luonnollisia henkilöitä.

Taulukko 11. Voivatko vain yritykset saada maksuhäiriömerkinnän

6. Vain yritykset voivat saada maksuhäiriömerkinnän. (Oikea vastaus: väärin)						
Vastaus	tyttö	% osuus ty- töistä	poika	% osuus pojista	Yhteensä kpl	%
oikein vas- tanneet	80	99%	43	91%	125	95%
väärin vas- tanneet		0%	3	6%	3	2%
Yhteensä (kpl)	81		47		131	

Seitsemäs kysymys oli monivalintakysymys, jonka perusteella haluttiin hahmottaa, kuinka nopeasti nuoret uskovat tällaisen merkinnän tulevan. Nuorten tulisi tietää omat lakisääteiset oikeutensa, jotta voisivat tarvittaessa puuttua mahdollisiin maksuviivästyksiinsä oikealla ajalla. Suuri osa yrityksistä ovat suhteellisen joustavia eräpäivän siirtämisen kanssa, jos se tehdään ennen saapunutta eräpäivää, sillä eräpäivän jälkeen on oikeus periä lakisääteisellä tavalla viivästyskorkoa. Myös näiltä seuraamuksilta on mahdollista välttyä puuttamalla viivästykseseen mahdollisimman nopeasti.

Oikea vastaus kysymykseen tutkimuskysymykseen on 60 päivää ja se perustuu Luottotietolakiin. Tässä tapauksessa tiettyjen muidenkin ehtojen on täytyttävä ja käytännössä rekisteriin maksuhäiriömerkinnän ilmoittaa velkoja. (Luottotietolaki 11.5.2007/527).

Tässä kysymyksessä nuoret arvioivat pääasiassa maksuhäiriömerkinnän saannin olevan mahdollinen jo kuukauden jälkeen viivästyisestä (47%). Oikeita vastauksia oli 30% ja vain marginaalinen osa uskoi maksuhäiriömerkinnän olevan mahdollinen jo viikon kuluttua viivästyisestä tai 12 kuukauden päästä viivästyisestä.

Merkittävä ero on sukupuolten eroavaisuudessa vastauksissa. Pojat uskoivat 60 prosenttisesti maksuhäiriömerkinnän tapahtuvan 30 päivän viivästyksen jälkeen, kun ääripäihin ei uskonut kukaan. Oikeiden vastauksien osalta vastauksien sukupuolierot olivat marginaaliset, kun varovaisten vastausten osalta pojat uskovat selkeästi maksuhäiriömerkinnän saamiseen enemmistönä (60%:sti) jo 30 päivän jälkeen.

Taulukko 12. Maksuhäiriön ilmoittamisajankohdat

7. Maksuhäiriömerkinnän voi sada kun rästi on maksamatta vähintään:						
Vastaus	tyttö	% osuus tytöistä	poika	% osuus pojista	Yhteensä kpl	%
a) 7 päivää	6	7%	0	0%	6	5%
b) 30 päivää	30	37%	28	60%	61	47%
c) 60 päivää (oikea vastaus)	25	31%	14	30%	39	30%
d) 6 kk	18	22%	5	11%	23	18%
e) 12 kk	2	2%	0	0%	2	2%
Yhteensä (kpl)	81		47		131	

Vaikka aikaisemmassa kysymyksessä koskien kännykän ostamista osamaksulla ei mielletty tuollaista osamaksua lainaksi, ymmärtävät lähes kaikki nuoret nettikaupoista tilaamisen merkityksen. Kahdeksas kysymys koski tätä vastuuta ja 92% kaikista vastaajista ymmärsi, että laskun maksamatta jättämisestä voi käytännössä saada maksuhäiriömerkinnän, jos aiemmin mainitut Luottotietolain ehdot täyttyvät. Pojat ymmärsivät verkkotilausten ja maksuhäiriömerkinnän sidoksen hieman paremmin kuin tytöt. Vastaamatta jättivät 2 henkilöä ja heitä ei kuvata taulukossa 9.

Taulukko 13. Maksuhäiriömerkintä ja nettikaupan tilauksen lasku

8. Maksuhäiriömerkinnän voi saada siitä, kun jättää maksamatta nettikaupasta tilatun ostoken laskun (Oikea vastaus: oikein)						
Vastaus	tyttö	% osuus tytöistä	poika	% osuus pojista	Yhteensä kpl	%
oikein vastanneet	72	89%	45	96%	120	92%
väärin vastanneet	7	9%	2	4%	9	7%
Yhteensä (kpl)	81		47		131	

Yhdeksännessä kysymyksessä pyrittiin kartoittamaan sitä, ymmärtävätkö nuoret sen, että maksuhäiriömerkintä ei ole aina sidoksissa lainaan tai luottoon, vaan voi olla sidoksissa myös muunlaiseen taloudelliseen velvoitteeseen. Esimerkiksi vuokran maksamatta jättämisestä, sairaalakulujen huomioimatta jättämisestä tai muusta tällaisesta voi saada maksuhäiriömerkinnän.

Asiakastiedon 2013 Elokuun julkaisun mukaan 40% kaikista vuokran maksuun liittyvistä maksuhäiriömerkinnöistä on alle 30-vuotiailla. Suurin riski ovat 20-24 -vuotiaat, juuri kotoa muuttaneet nuoret. (Asiakastieto 2013)

Suurin osa nuorista tiesi, että maksuhäiriömerkinnän voi saada, jos jättää vuokransa maksamista. Merkittävää eroa ei ollut sukupuolten välillä ja vain 1 kyselyyn osallistuneista henkilöistä ei vastannut kysymykseen.

Taulukko 13. Vuokran maksamatta jättäminen ja maksuhäiriömerkintä

9. Vuokran maksamatta jättämisestä ei voi saada maksuhäiriömerkintää (Oikea vastaus: väärin)						
Vastaus	tyttö	% osuus ty- töistä	poika	% osuus pojista	Yhteensä kpl	%
oikein vas- tanneet	68	84%	42	89%	113	86%
väärin vas- tanneet	12	15%	5	11%	17	13%
Yhteensä (kpl)	81		47		131	

Kymmenennessä kysymyksessä kysyttiin aikaa, jolloin maksuhäiriömerkintä voi olla rekisterissä.

Luottotietolaki määrittelee maksuhäiriömerkintöjen säilytysajat merkinnän lajin mukaan. Takuu-säätiön mukaan: ”Luottotietomerkinnot säilyvät rekisterissä tietyn määräajan, yleisimmin kolme vuotta. Systemi toimii eräänlaisena keppi ja porkkana -periaatteella, sillä jos merkinnän aiheuttanut velka maksetaan, merkintäaika lyhenee kahteen vuoteen. Aika pitenee neljään vuoteen, jos tulee uusi maksuhäiriömerkintä ennen kuin vanha merkintä on poistunut. Velan maksaminen ei poista merkintää heti. Luottotietoihin voidaan kuitenkin merkitä tieto siitä, että kyseinen velka on maksettu. ”Elinkautista” luottotietomerkinnot ei ole olemassa, vaan määräajan päätyttyä tiedot poistetaan rekisteristä automaattisesti.” (Takuu-Säätiö 2014a)

Yllättävän suuri osa vastaajista luuli maksuhäiriömerkinnän olevan ikuisesti luottotiedoissa ja vain marginaalinen osa ajatteli sen olevan vain vuoden verran.

Oikeita vastauksia oli 36%, merkittävä enemmistö tytöistä, josta voidaan tulkita, että nuoret käsittävät maksuhäiriömerkinnän erittäin vakavasti. Varsinkin pojat ovat jälleen selkeästi varovaisempia ja suhtautuvat maksuhäiriömerkintään vakavammin kuin tytöt. 51% pojista uskoi maksuhäiriömerkinnän olevan pysyvä.

Taulukko 14. Kuinka kauan maksuhäiriömerkintä voi säilyä rekisterissä

10. Maksuhäiriö voi olla rekisterissä (Oikea vastaus: b)						
Vastaus	tyttö	% osuus ty- töistä	poika	% osuus pojista	Yhteensä kpl	%
a) 1 vuoden	1	1%	3	6%	4	3%
b) 2-4 vuotta (oikea vastaus)	32	40%	13	28%	47	36%
c) 5-7 vuotta	22	27%	7	15%	30	23%
d) kun merkintä tu- lee, se ei poistu kos- kaan	26	32%	24	51%	50	38%
Yhteensä (kpl)	81		47		131	

6.3 Maksuhäiriömerkinnän vaikutuksien tietoa avaavat kysymykset

Kysymyksen numero 11 asettelu vaikuttaa olevan yllättävän yleinen virhekäsitys koskien maksuhäiriömerkintöjä. Vastaavia keskusteluja on käyty erilaisilla luottotietoihin liittyvillä keskustelupalstoilla.

Todellisuudessa Luottotietolaki määrittelee milloin maksuhäiriömerkintä, joka on oikein perustein asiakkaalle määriteltä voidaan poistaa. Säilymisajat ovat laissa määriteltäjä ja työttömyys ei ole perustelu maksuhäiriömerkinnän korjaamiselle luottotiedoista.

Enemmistö nuorista tiesi oikean vastauksen, mutta hieman alle 1/5 osa uskoi työsopimuksen riittävän työttömyydestä johtuvien maksuvaikeuksien aiheuttaman luottotietojen menetyksen korjaamiseen.

Taulukko 15. Luottotiedot ja työttömyys

11. Jos olen saanut maksuhäiriömerkinnän työttömänä oleessani, se poistetaan kun pääsen taas työsuhteeseen esittämällä työsopimuksen maksuhäiriömerkintöjä hallinnoivalle rekisterille. (Oikea vastaus: väärin)						
Vastaus	tyttö	% osuus ty- töistä	poika	% osuus pojista	Yhteensä kpl	%
oikein vas- tanneet	66	81%	39	83%	108	82%
väärin vas- tanneet	15	19%	7	15%	22	17%
Yhteensä (kpl)	81		47		131	

Kahdestoista kysymys liittyi työsuhteeseen ja luottotietojen tarkistukseen. Tarkoitus oli selvittää, ymmärtävätkö nuoret, että myös työnsaanti voi vaikeutua maksuhäiriön myötä.

Työnantajalla on lain mukainen oikeus tarkistaa henkilön maksuhäiriömerkinnät. Yleensä tällaisiin tehtäviin, jossa maksuhäiriömerkinnän tarkistaminen liittyy, kuuluu rahallista vastuuta tai rahan käsittelyä. Tällöin työnsaannin esteeksi voi muodostua maksuhäiriömerkinnän olemassaolo. Olemassa olevaa työsuhdetta ei kuitenkaan saa päättää, jos maksuhäiriömerkintä merkitään työsuhteen aikana (Takuu-Säätiö 2014a).

Enemmistö nuorista tiesi, että tietyissä tilanteissa työnantajalla on oikeus tarkistaa maksuhäiriömerkinnät. 12% oli toista mieltä.

Taulukko 16. Työnantaja ja maksuhäiriömerkintöjen tarkistus

12. Työnantaja ei koskaan saa tarkistaa maksuhäiriömerkintöjä.						
Vastaus	tyttö	% osuus ty- töistä	poika	% osuus pojista	Yhteensä kpl	%
oikein vas- tanneet	71	88%	41	87%	115	88%
väärin vas- tanneet	10	12%	6	13%	16	12%
Yhteensä (kpl)	81		47		131	

Kolmastoista kysymys pyrki kartoittamaan sitä, kuinka nuoret uskovat maksuhäiriömerkinnän vaikuttavan arkeen ja olemassa oleviin luottoihin.

Kuluttajaliiton (2014) mukaan: ”Luottokortin saaminen on käytännössä mahdotonta. Jo olemassa olevat pankki- ja luottokortit voidaan vaatia takaisin. Kaikki pankit eivät välttämättä myönnä edes sellaisia maksukortteja, joilla ostosten määrä varataan tilitä reaaliaikaisesti (esim. Visa Electron).”

Vakuudettomia kulutusluottoja, pikavippejä tai osamaksuja ei yleensä myönnetä jos hakijalla on maksuhäiriömerkintä. Myöskään laskulla ei yleensä pysty ostamaan, vaan ostokset tulee maksaa postiennakolla tai etukäteen. Jopa opintolainan saaminen voidaan evätä, vaikka se onkin valtion takaama. Tilanteet tarkastetaan aina tapauskohtaisesti. (Kuluttajaliitto 2014a)

Tässä vain ¼ osaa vastaajista tiesi oikean vastauksen ja käsitti maksuhäiriömerkinnän vakavuuden arkeen. Pojat tiesivät oikean vastauksen paremmin kuin tytöt ja vastaamatta jätti 2 henkilöä, joiden osuutta ei kuvata taulukossa.

Taulukko 17. Maksuhäiriömerkinnän seuraamukset arkeen ja olemassa oleviin luottoihin

13. Vaikka minulla on maksuhäiriömerkintä, voin aina silti ostaa osamaksulla tai laskulla. Se ei myöskään vaikuta jo olemassa oleviin luottokortteihini eikä luottokorttia saa sulkea, mikäli saan maksuhäiriömerkinnän luottokorttisopimuksen allekirjoittamisen jälkeen.						
Vastaus	tyttö	% osuus ty- töistä	poika	% osuus pojista	Yhteensä kpl	%
oikein vastanneet	58	72%	39	83%	98	75%
väärin vastanneet	23	28%	8	17%	31	24%
Yhteensä (kpl)	81		47		131	

Luottotietolain 19 § momentin 5 mukaan vuokranantajalla on oikeus tarkistaa vuokralaisen maksuhäiriömerkinnät huoneiston vuokrasopimuksen tekemistä varten. Yleinen käytäntö on myös, että vuokranantaja pyytää vuokralaista esittämään otteen omista luottotiedoista. (Luottotietolaki 11.5.2007/527; Suomen Asiakastieto 2013).

Yksityisen sektorin vuokranantajat eivät usein anna asuntoa vuokralle henkilölle, jolla on maksuhäiriömerkintöjä. Kunnilla ja kaupungeilla voi olla toisenlaisia käytäntö. Joka tapauksessa vuokra-asunnon saaminen voi olla hankalaa, mikäli luottotiedoissa on maksuhäiriömerkintä.

Paitsi, että vuokralle pääseminen voi olla lähes mahdotonta sellaisenaan vuokranantajan riskin vuoksi vuokran maksusta, useat yksityiset vuokranantajat vaativat vuokralaista ottamaan laajan kotivakuutuksen. Vakuutusyhtiöllä on kuitenkin oikeus olla myöntämättä vakuutuksia jos henkilöllä on maksuhäiriömerkintöjä. (Takuu-Säätiö 2014a)

Vain kaksi henkilöä eivät vastanneet kysymykseen 14. Muutoin lähes 9/10:stä vastaajasta tiesivät, että maksuhäiriömerkintä voi olla peruste sille, ettei saa vuokrasopimusta.

Taulukko 18. Vuokranantajan oikeus tarkistaa maksuhäiriömerkinnät

14. Vuokranantajalla on mahdollisuus tarkistaa tulevan vuokralaisensa maksuhäiriömerkinnät ja evätä sen perusteella vuokralle pääseminen.						
Vastaus	tyttö	% osuus ty- töistä	poika	% osuus pojista	Yhteensä kpl	%
oikein vastanneet	78	96%	42	89%	120	92%
väärin vastanneet	3	4%	5	11%	9	7%
Yhteensä (kpl)	81		47		131	

Lopuksi tarkastellaan subjektiivisesti avointa kysymystä numero 5, jossa pyydettiin avaamaan maksuhäiriömerkinnän käsite. Kysymys oli ”Mitä tarkoittaa maksuhäiriömerkintä?”

Erään 16 vuotiaan tytön vastaus kiteyttää käsitteen hyvin käytännön kannalta: ”Se tarkoittaa että lasku on jätetty maksamatta useista huomautuksista huolimatta. Se näkyy luottotiedoissa ja se vaikeuttaa esim. Työpaikan tai vuokra-asunnon tai lainan saamista. Se kertoo ettei ole kyennyt maksamaan laskua”

Suurimmaksi osaksi tiedettiin, että merkintä liittyy laskuihin, mutta joistakin vastauksista kävi ilmi, että merkitystä ei todella tiedetä: ”On tullut merkintä laskuun ei ole maksanut tai väärä summa”.

Joidenkin käsitys oli, että maksuhäiriömerkintä koskee vain kyseistä palvelua, jonka maksun on laiminlyönyt:

”Et ole maksanut ajoissa ja saat siitä merkinnän tilillesi.”

”Ei ole pystynyt maksamaan jotain laskua jolloin siitä tulee merkintä kortin tietoihin”.

Eräs nuori nainen arveli merkinnän menevän rikosrekisteriin.

Monet osasivat sidostaa termin myös syvempiin ongelmiin, kuten velkakierteeseen: ” Sen voi saada, jos ei pysty maksamaan lainaa muistutuksenkin jälkeen. Siitä voi lähteä velkakierre”. Termiä ei ollut mainittuna kyselylomakkeessa laisinkaan, kuten myös ulosottoa ja perintää, jotka olivat toisia joiden arveltiin aiheuttavan maksuhäiriömerkinnän. ”Kun maksamatta jääneet velat menevät ulosottoon, siitä tulee maksuhäiriömerkintä.”

Maksuhäiriömerkinnän ilmeneminen vasta ulosottotilanteessa tai perintätoimistossa on vaarallinen tieto, sillä lain mukaan myös velkojalla itsellään on jo 60 päivän viivästymisen ja kirjallisen muistutuksen jälkeen oikeus ilmoittaa rekisteriin maksuhäiriömerkintä. Samoin käsitys siitä, että velkojen korkea määrä vaikuttaa maksuhäiriömerkintään ulosottotilanteessa: ”Ei ole kyennyt maksamaan laskujaan ja ne on menny ulosottoon ja jos niitä on liikaa saa sellaisen”.

Yksi henkilö ilmaisi, että maksuhäiriömerkinnän saantiin vaikuttaa myös hyvä syy:

”Et ole kyennyt maksamaan lainojasi ajallaan jolloin saat maksuhäiriömerkinnän, jos sinulla ole hyvää syytä”. Todellisuudessa velkojan merkitsemissä merkinnöissä on niin ajassa kuin politiikassa toimijakohtaisia eroja, mutta tärkeintä on tietää, jolloin velkojalla on siihen aikaisintaan lainmukainen oikeus.

Positiivisesti taas monet osasivat hienosti yhdistää maksuhäiriömerkintä muistutuksiin maksamattomasta laskusta, jota myös laki vaatii: ”Ei ole maksanut laskua ajoissa ja jättänyt maksamatta vaikka muistutettu -> merkintä rekisteriin”.

7 Yhteenveto

Koska luottomarkkinat ovat jatkuvassa muutoksessa, hyödynnettiin teoriaosuudessa enemmän tilastollista tietoa Suomen Tilastokeskukselta ja Suomen Asiakastiedolta. Rahoitusteorian materiaalia ja käytettiin vähän, sillä luottotuotteiden määritelmät ovat paikkaansa pitävämpiä voimassaolevien Kuluttajaviraston määritelmien mukaisesti. Koska kulutusluottomarkkinat ovat järjestäytyneet viimeisen vuosikymmenen ajan merkittävästi uudelleen, käytettiin tiedonlähteinä rajoittajien omia verkkosivuja.

Kyselyyn vastasi 131 henkilöä, joka on sopiva otos kyseisen lukion oppilaista. Kyselyn teetti oppitunnillaan koulun opettaja, antamalla oppilaille tutkijan luoman kyselylomakkeen. Vastausten lukumäärä oli sen vuoksi erittäin hyvä ja tyhjiä vastauksia lomakkeessa vain vähän. Empiirisen tutkimuksen tulokset vietiin Exceliin ja arvioitiin suoraan kvantitatiivisesti oikeiden ja väärin vastausten jakauman kautta.

7.1 Johtopäätökset

Kyselyn tulokset olivat tutkijan odotukset ylittävän hyvät. Vain harvat kohdat tuottivat ongelmia, mutta pääpiirteittäin on selkeää, että tähän kyselyyn osallistuneet nuoret ymmärtävät, että taloudellisten velvoitteiden täyttämättä jättämisellä on seuraamuksia.

Lukiolaiset tietävät, että luoton tai muun rahoitusveloitteen maksamatta jättämisestä voi aiheutua maksuhäiriömerkintä ja kyseisellä maksuhäiriömerkinnällä voi olla vakavia seuraamuksia paitsi uusien luottojen hakemisen kannalta, myös nykyisten rahoituspalvelujen, kuten luottokorttien pitämiselle ja vuokra-asunnon tai työpaikan saamiselle.

Kahden kohdan vastausten jakauma kuitenkin herätti huomiota. Lukiolaiset mieltävät maksuhäiriömerkinnän säilymisajan rekisterissä pidempänä kuin se oikeasti on. Suuri osa arveli maksuhäiriömerkinnän säilyvän rekisterissä ikuisesti. Seuraamuksen mieltäminen vakavana ei ole sinällään huono asia, mutta omien oikeuksien tunteminen on kuitenkin tärkeää.

Toinen huolenaihetta herättänyt kohta oli että nuoret eivät miellä osamaksulla ostettua kännykkää rahalliseksi velvoitteeksi, eli tässä yhteydessä lainaksi. Johtuneeko asia siitä, että kännykän omistaminen mielletään niin sanotuksi jokamiehen oikeudeksi vai onko tuotteen markkinointi ollut tavallaan harhaanjohtavaa, kun tuotetta on myyty pakettina, osana puhelinliittymää? Tai jokin muu syy? Aikaisemmin Suomessa markkinoilla olleet kytkykaupat, jossa sitouduttiin määrääjäksi tietyn operaattorin palveluasiakkaaksi oli luon-

teeltaan melko erilainen taloudellinen velvoite kuin perinteinen osamaksu tai laina ja voi olla myös että tämä on aiheuttanut käsityksen eroavaisuuden muiden osamaksukauppojen välillä. Puhelintahan maksettiin takaisin ennen samalla laskulla kuin itse operaattori-palvelua.

Trendi on kuitenkin tässä muuttunut ehkä selkeämmin hahmotettavaksi, kun ainakaan Sonera ja Elisa eivät enää myönnä puhelimia osamaksulla tällaisella kyttykaupalla, vaan erillisellä osamaksusopimuksella, mutta tietoisuus tästä ei vielä ole ehkä levinnyt kuluttajien tietoisuuteen tai ymmärrys erosta.

7.2 Kehitysehdotuksia

Henkilökohtaisen talouden perusasioiden opetuksen tulisi tutkijan mielestä olla osana opetusta alkaen 15 vuotiaista, jolloin monet ovat jo itse vastuussa omasta taloudestaan. Vastuun ei tutkijan mukaan tulisi olla yksin kodilla, sillä kulutustottumukset perheissä ja tuttavapiirissä voivat olla erittäin erilaisia. Koulussa asioiden opettaminen lisääisi tutkijan mukaan tulevaa tasavertaisuutta, jos kaikilla olisi mahdollisimman samanlaiset lähtökohdat oman talouden hallinnan tiedossa.

Tiedonlähteitä opettajille ja kouluille on olemassa ja esimerkiksi Takuu-Säätiö järjestää keväällä 2015 Puhu rahasta –teemaviikon, jossa kerätään olemassa olevaa materiaalia, joiden pohjalta luodaan materiaalia käytettäväksi oppitunneilla. (Takuu-Säätiö 2014b)

Lisäksi verkosta löytyy laajasti materiaalia ja erilaisia hankkeita, kuten muntalous.fi, jossa ovat osallisena eri pankit ja organisaatiot, kuten KELA ja Finanssivalvonta. (muntalous.fi 2014)

Tutkija ehdottaa myös kouluille opetusprojektia, jossa nuorten tulisi kurssin aikana tehdä oma taloussuunnitelma ja ottaa itsenäisesti selvää, mistä tietoa löytyy. Projektin rakenne voisi olla sellainen, jossa nuori kuvittelee itsensä muuttamassa ensimmäiseen uuteen kotiinsa nyt heti. Hänen on etsittävä verkon tietolähteitä käyttäen potentiaalinen vuokra-asunto, selvittää takuuvuokravaatimukset. Koska uusi asunto tulee kalustaa, hänen tulee ottaa selvää, minkälaiset ehdot ovat valitsemansa huonekaluliikkeen rahoituksella ja mitä kyseinen luotto lopulta maksaa.

Nuoren tulisi luoda oma kuukausibudjetti joko Excelillä tai paperilla. Hänen tulisi arvioida kaikki kuukausimenonsa ruoasta sähkölaskuihin asti hetken markkinatilanteen mukaisesti ja sen perusteella. Lisäksi hänen tulisi etsiä työpaikka, joka täyttää hänen valmistumisen

jälkeiset vaatimukset ja ottaa selvää, mikä on kyseisen työpaikan keskipalkka markkinoilla. Lisäksi kuten moneen koulutusohjelmaan kuuluu käynti esimerkiksi teatterissa tai museossa vapaa-ajalla, tulisi nuoren käydä omassa pankissaan keskustelemassa pankkineuvojan kanssa eri säästämiskäytännöistä ja oman asunnonhankinnan perusvaatimuksista ja raportoida niistä kyseissä projekteissa.

Tutkija ehdottaa, että tällaisella projektilla moni nuori saisi käsityksen todellisesta tilanteesta ja saisi hyödyllistä tietoa eri lähteistä, jolloin koko vastuu ei ole vanhemmilla, tai koululla ja se opettaisi nuorta käyttämään hyväkseen omaa ajattelua ja kehittäisi käytännön tiedonhakutaitoja.

Oulun normaalikoulun yhteiskuntaopissa on ollut kokeilussa esimerkiksi malliyritysten perustaminen, sekä oman osakesalkun kokoaminen ja seuranta. Näihin löytyy verkosta hyvin työkaluja harjoitteluun ja oppimiseen.

Koulun historian ja yhteiskuntaopin lehtori, Matti Ojankosken mukaan kokeilu on tuottanut hyviä tuloksia ja muutoin vähemmän hyvin pärjäävät oppilaatkin ovat olleet kokeilusta innoissaan. Perheterapeutti Eevaliisa Lindholmin mielestä vastuu tosin on koulun, perheen ja yhteiskunnan lisäksi myös ihmisellä itsellään. Tärkeää hänen mielestään on oimien toimintatapojen tunnistaminen sillä vanhemmat eivät ole vastuussa lapsestaan koko elämän ajan. Rahasta puhumisen tulisi hänen mukaan olla luonteva osa puheenaiheita kuten verensokeriarvot. (Taloussanomat, 2014)

7.3 Jatkotutkimusehdotuksia

Vaikka tulokset tässä lukiossa olivatkin hyviä, olisi kiinnostavaa tutkia, mistä tämä tieto nuorille on tullut. Onko se tullut nykyisestä opetussuunnitelmasta vaiko kotoa? Loppuen lopuksi tutkittiin vain yhtä koulua ja koulujen välillä voi olla merkittäviä eroja opetuksessa. Kuten myös oppilaiden demografisessa jakaumassa.

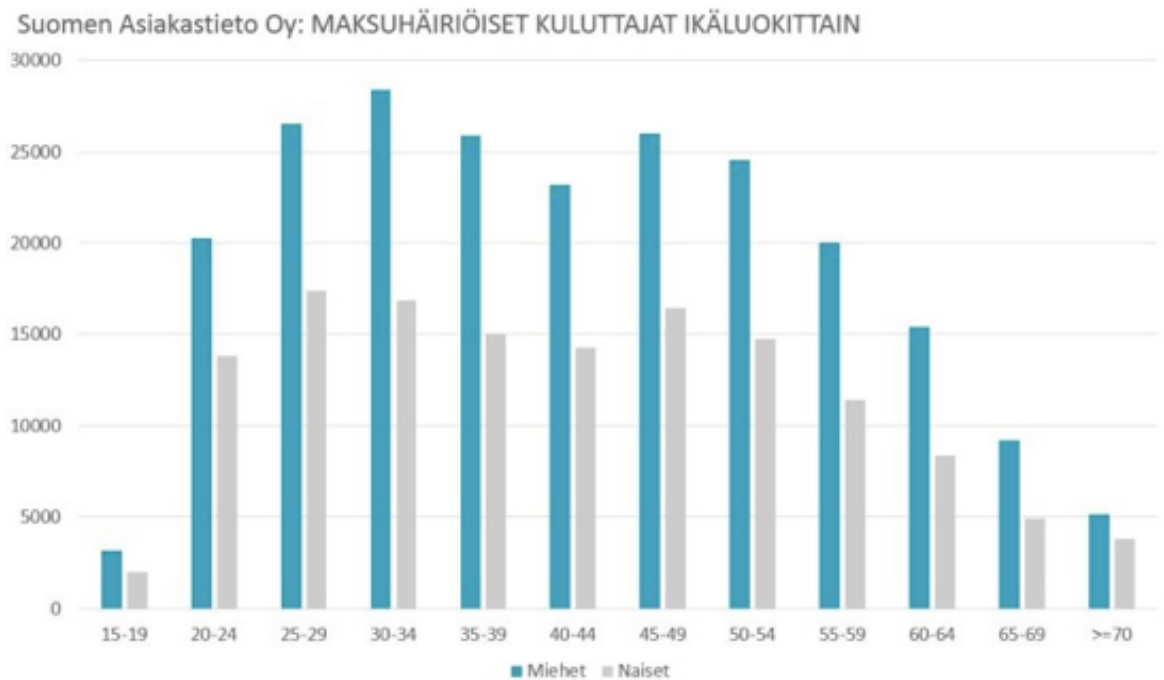
Suomen Asiakastieto Oy tarjoaa palvelun, jossa jokainen voi käydä katsomassa oman asuinalueensa maksuhäiriötilastot. Tällä tavoin olisi hyvä tutkia erilaisia kouluja erilaisilla asuinalueilla. 02770 postinumeron asuinalueella, jossa Kuninkaan tien lukio sijaitsee, oli Joulukuussa 2014 13 prosentilla asukkaista vähintään yksi maksuhäiriömerkintä, joka on 5 prosenttiyksikköä enemmän kuin kaikkien suomalaisten keskiarvo.

Kuvio 13. Omatieto.fi Katso miltä asuinpaikkasi näyttää lukuina. (Suomen Asiakastieto Oy Joulukuu 2014d)

Koska Takuu-säätiön (2014b) mukaan oman talouden hallinta vaikuttaisi olevan perinnöllistä, olisi äärimmäisen kiinnostavaa olisi myös tutkia minkälaiset tulokset tuottaisi samantapainen kysely ammattikouluissa ja eri aloilla. Tilastokeskuksen Hyvinvointikatsauksessa (2009) julkaistu tutkimuksen mukaan koulutustausta on samoin periytyvää ja esimerkiksi korkeakoulutettujen vanhempien lapsilla on muita suurempi todennäköisyys korkeakoulutukseen. Olisi mielenkiintoista tutkia, onko näiden välillä korrelaatiota.

Suomen Asiakastieto Oy julkaisi Marraskuussa 2014(e) kuitenkin tutkimuksen taloustietämystä ja ylivelkaantumisesta. Suurimmat riskiryhmät maksuhäiriöiden osalta ovat nuoret ja pienituloiset. Miesten taloustietämys oli parempi kuin naisten, mutta yllättäen tietämys ja häiriöt eivät kuljekaakaan käsikädessä, kuten kuviosta näkee.

Kuvio 11. maksuhäiriöiset kuluttajat ikäluokittain (Suomen Asiakastieto Oy 2014e)

Tampereen yliopiston vakuutustieteen professori Olli-Pekka Ruuskasen mukaan talousosaamisella ja ylivelkaantumisella ei ole yhteyttä. Ongelmien juuret tuntuvat olevan sen sijaan taloudellisessa käyttäytymisessä ja asenteissa. Myös oman talousosaamisen käsittäminen huonoksi vaikuttaa asiaan. Toinen mielenkiintoinen löytö oli, että tietämys ja taloudellinen käyttäytyminen eivät korreloi keskenään ja ennen kaikkea asenteet ovat yhteydessä tähän enemmän. Tämän perusteella tietämys ei yksin ole riittävä ratkaisemaan Suomalaisten maksuhäiriöongelmia, vaan puuttua tulisi asenteisiin. (Suomen Asiakastieto Oy, 2014)

Tämän perusteella olisi hyvä jatkossa tutkia näihin asenteisiin vaikuttavia tekijöitä.

7.4 Oman työskentelyn arviointi

Tässä kappaleessa tarkastellaan omaa toimintatapaa tutkimuksen toteuttamisessa. Tutkimuksen tekeminen alkoi aiheen valinnasta, joka tuntui tutkijalle mieleiseltä senhetkiseen työhön liittyen ja lisäksi ajankohtaiselta. Tutkimuksen tekemiselle luotiin myös aikataulu, jonka määritteli tutkijan palkkatyön aikataulut.

Menetelmiä pohdittiin ja analysoitiin toisia kvantitatiivisia tutkimuksia perusteellisesti osana opintoja, sekä aiheen valintaa. Itse omaa työtä varten selvitettiin työn kysymykset. Sen jälkeen valittiin sopivin analyysitapa, ja vasta sen jälkeen itse menetelmä tiedonkeruu-

seen, eli lomake. Tutkimuslomake myös esikokeiltiin korkeakoululaisilla ja tuttavapiirillä ja sitä kehitettiin vastausten perusteella ymmärrettävämmäksi.

Tutkimuksen reliabiliteetti pidettiin koko ajan mielessä.

Täydellisen käsityksen saamiseksi olisi aiheellista tehdä laajempi kysely aiheesta, mutta tutkijan mielestä tutkimuksen kysymykset saivat riittävän vastauksen mahdollista jatkotutkimusta silmällä pitäen.

Lähteet

15/30 Research Oy 2014. Kansallinen Nuorisotutkimus 2014: Nuori kuluttaja viihtyy verkossa. Luettavissa: <http://www.1530.fi/2014/09/kansallinen-nuorisotutkimus-2014-nuori-kuluttaja-viiehtyy-verkossa/>. Luettu: 29.10.2014.

Danske Bank Oyj 2014a. Lainat. Luettavissa: <http://danskebank.fi/fi-fi/Henkiloasiakkaat/lainat/Pages/Lainat.aspx>. Luettu: 27.10.2014.

Danske Bank Oyj 2014b. Master Card Gold. Luettavissa: <http://www.danskebank.fi/fi-fi/henkiloasiakkaat/paivittaiset-raha-asiat/kortit/pages/mastercard-gold.aspx>. Luettu 27.10.2014.

Danske Bank Oyj 2014c. Käyttölaina. Luettavissa: <http://www.danskebank.fi/fifi/Henkiloasiakkaat/lainat/Muut-lainat/Pages/Kayttolaina.aspx?tab=1#tabanchor>. Luettu: 27.10.2014

Danske Bank Oyj 2013. Teini-ikäisillä vahva lainailukulttuuri. Luettavissa: <http://www.danskebank.fi/fi-fi/tietoa-danske-bankista/media/Tiedotteet/Pages/20130527Teini-ikaisilla-vahva-lainailukulttuuri-.aspx>. Luettu: 10.2.2014.

e-economic 2014. Korko – Mitä tarkoittaa korko? Luettavissa: <http://www.e-economic.fi/kirjanpito-ohjelma/sanakirja/korko>. Luettu: 27.10.2014.

Ferratum Finland Oy 2014. Pikavippi Historia. Luettavissa: <https://www.ferratum.fi/yritys/pikavippi-historia>. Luettu: 28.10.2014.

Finanssialan Keskusliitto 2014. Tulevaisuuden lukio tarvitsee taloustietoa. Luettavissa: http://www.fkl.fi/ajankohtaista/tiedotteet/Sivut/Tulevaisuuden_lukio_tarvitsee_taloustietoa.aspx. Luettu: 28.10.2014

Finanssialan Keskusliitto. 2013. Kulutusluottojen kehitys Suomessa. Luettavissa: https://www.fkl.fi/.../julkaisut/.../Kulutusluottojen_kehitys_Suomessa.ppt. Luettu: 30.10.2014.

Finlex 2014. Kuluttajansuojalaki. Luettavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1978/19780038>. Luettu: 28.10.2014.

Finlex 2014. Luottotietolaki. Luettavissa:

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070527#L4P12>. Luettu: 28.10.2014

Finanssialan keskusliitto 2012. Säästäminen, luotonkäyttö ja maksutavat

Finanssialan keskusliitto, 2009. Nuorten rahankäyttötutkimus. Luettavissa:

http://www.fkl.fi/materiaalipankki/julkaisut/Julkaisut/Nuorten_rahankayttotutkimus_2009.pdf. Luettu: 22.12.2014.

Hypo, 2014. Hypon käänteinen asuntolaina. Luettavissa:

<http://www.hypo.fi/lainat/kaanteinen-asuntolaina>. Luettu: 30.10.2014.

Kajaanin ammattikorkeakoulu, 2015. Perusjoukko, Otanta, otos ja näyte. Luettavissa:

<http://www.kamk.fi/opari/Opinnaytetyopakki/Teoreettinen-materiaali/Tukimateriaali/Otantamenetelma>. Luettu: 11.1.2015.

Kauppalehti, 2014. Kauppa puskee joulumyyntiin vauhtia tarjouksilla. Luettavissa:

<http://www.kauppalehti.fi/etusivu/kauppa+puskee+joulumyyntiin+vauhtia+tarjouksilla/201411710052>. Luettu: 29.10.2014.

Klarna 2014. Mitä kustannuksia erämaksussa on? Luettavissa: <https://klarna.com/fi>. Luettu: 29.10.2014.

Kuluttajavirasto 2001. Kulutusluotto tavaroiden ja palveluiden markkinoinnissa. Luettavissa:

<http://www2.kuluttajavirasto.fi/File/55accd21-bfe3-4bcb-9bd5-b2ef705f2169/kulutusluotto.pdf>. Luettu: 29.10.2014.

Kuluttajaliitto 2014a. Maksuhäiriömerkintä ja sen vaikutukset. Luettavissa:

http://www.kuluttajaliitto.fi/teemat/kuluttajan_talous/raha-asiat_ja_niiden_hoito/maksuhairiomerkinna_ja_sen_vaikutukset. Luettu: 27.10.2014.

Kuluttajaliitto 2014b. Taloudellisia taitoja täytyy opetella. Luettavissa:

http://www.kuluttajaliitto.fi/teemat/kuluttajan_talous/hankkeet_ja_materiaalit/taloussaapinen_-_avuksi_taloustiedon_opetukseen/ideoita_ja_vinkkejaa_taloustiedon_opetukseen_vanhemmille_ja_perheille

- Kontkanen, E. 2011. Pankkitoiminnan käsikirja. 3. Uudistettu painos. Bookwell Oy. Jyväskylä.
- Nordea Pankki Suomi Oyj 2014. Luettavissa: <http://www.nordea.fi/>. Luettu: 28.10.2014.
- Nuorisotutkimusverkosto 2011. Nuorten poliittinen ohjaus – strategista johtamista, kentän kasvavaa yhteistyötä vai latistuvaa osallistumista? Luettavissa: <http://www.nuorisotutkimusseura.fi/julkaisuja/ohjaus.pdf>
ISBN 978-952-5464-91-7. Luettu: 22.12.2014.
- Nuorteneämä.fi 2014. Tulot & menot. Luettavissa: <http://www.nuorteneama.fi/elavaa-elamaa/oma-talous/tulot-menot-528>. Luettu: 22.12.2014.
- Oikeusministeriön asetus kuluttajaluoton todellisesta vuosikorosta. Liite OM:n asetus kuluttajaluoton todellisesta vuosikorosta. 15.9.2010/824. Luettavissa: <http://www.finlex.fi/data/sdliite/liite/6176.pdf>. Luettu: 27.10.2014.
- OP-Pohjola Ryhmä 2014a. Lainat. Luettavissa: <https://www.op.fi/op/henkiloasiakkaat/lainat?id=20000&srcpl=1>. Luettu: 28.10.2014.
- OP-Pohjola Ryhmä 2014b. OP-Visa. Luettavissa: <https://www.op.fi/op/henkiloasiakkaat/kortit/luotto--ja-yhdistelmakortit/op-visa?id=12901&srcpl=3>. Luettu: 28.10.2014.
- Saarijärvi, H. 2001. Nuoruus ja hulluus, vanhuus ja viisaus? Gummerrus Kirjapaino Oy. Saarijärvi.
- Suomen Asiakastieto 2014a. Maksuhäiriötilastot 2013. Luettavissa: <http://www.asiakastieto.fi/documents/46608/48898/Maksuhairi%C3%B6tilastot2013.pdf/4591d1ba-3e7b-4c30-af6e-fda9054a3d88>. Luettu: 27.10.2014.
- Suomen Asiakastieto 2014b. Maksuhäiriöisten henkilöiden määrä jatkaa kasvamista. Kolmekymppisistä miehistä joka kuudennella maksuhäiriö. Luettavissa: <http://www.asiakastieto.fi/web/fi/asiakastieto/uutishuone>. Luettu: 22.12.2014.
- Suomen Asiakastieto 2014c. Usein kysyttyä. Luettavissa: <http://www.asiakastieto.fi/web/fi/asiakastieto/tietoa-kuluttajille/usein-kysyttya>. Luettu: 27.10.2014.

Suomen Asiakastieto Oy, 2014d. Katso miltä asuinpaikkasi näyttää lukuina. Luettavissa: <http://www.sv-online.fi/asuinpaikkani/index.html>. Luettu 22.12.2014.

Suomen Asiakastieto Oy, 2014e. Luottolista-lehti: Parempi taloustietämys ei ehkäise miesten ylivelkaantumista. Luettavissa:

<http://www.mynewsdesk.com/fi/asiakastieto/news/luottolista-lehti-parempi-taloustietaemys-ei-ehkaeise-miesten-ylivelkaantumista-98775>. Luettu: 22.12.2014.

Suomen Asiakastieto 2013. 40% vuokrien maksuhäiriöistä alle 30-vuotiaille. Luettavissa: [http://www.asiakastieto.fi/web/fi/asiakastieto/ajankohtaista/-](http://www.asiakastieto.fi/web/fi/asiakastieto/ajankohtaista/-/asset_publisher/gxzzwXCm45vn/content/40-vuokrien-maksuhairioista-alle-30-vuotiaille)

[/asset_publisher/gxzzwXCm45vn/content/40-vuokrien-maksuhairioista-alle-30-vuotiaille](http://www.asiakastieto.fi/web/fi/asiakastieto/ajankohtaista/-/asset_publisher/gxzzwXCm45vn/content/40-vuokrien-maksuhairioista-alle-30-vuotiaille)

Suomen Pankki 2014, Suomalaisten kotitalouksien euromääräiset lainat ja talletukset.

Luettavissa:

http://www.suomenpankki.fi/fi/tilastot/tase_ja_korko/2010/pages/tilastot_rahalaitosten_lainat_talletukset_ja_korot_lainat_pt_kotitalouksien_lainat_ja_ta_8da48cce.aspx

Suomen Settlementtiliitto ry, 2014. Jäsenet. Luettavissa: <http://muntalous.fi/jasenet/>. Luettu 22.12.2014.

Taloussanommat, 2014. Kuka opettaisi pojat käyttämään rahaa? Luettavissa:

<http://www.taloussanommat.fi/raha/2014/10/18/kuka-opettaisi-pojat-kayttamaan-rahaa/201414451/139>. Luettu: 22.12.2014.

Takuu-Säätiö 2014a. Luottotiedot. Luettavissa: http://www.takuusaatio.fi/usein_kysyttya/luottotiedot/. Luettu 30.10.2014.

Takuu-Säätiö 2014b. Nuorten talousosaaminen ja velkaongelmien ennaltaehkäisy. Luettavissa: [http://uusimaa.yes-](http://uusimaa.yes-keskus.fi/files/2014/04/Nuorten_talousosaaminen_10042014_jarvenpaa.pdf)

[keskus.fi/files/2014/04/Nuorten_talousosaaminen_10042014_jarvenpaa.pdf](http://uusimaa.yes-keskus.fi/files/2014/04/Nuorten_talousosaaminen_10042014_jarvenpaa.pdf)

The Consumer Council, 2014. Children and Young people. Luettavissa:

<http://www.consumercouncil.org.uk/consumer-skills/children-and-young-people/>. Luettu: 22.12.2014.

Tilastokeskus 2014. Kulutusluotto. Luettavissa:

<http://www.stat.fi/meta/kas/kulutusluotto.html>

Tilastokeskus 2014. Lukiokoulutuksen opiskelijamäärä väheni edelleen. Luettavissa:
http://www.stat.fi/til/lop/2012/lop_2012_2013-06-12_tie_001_fi.html

Tilastokeskus 2014. Liitetaulukko 3. Pienlainayritysten tunnuslukuja vuosina 2012-2014, milj. Euroa Luettavissa: http://www.tilastokeskus.fi/til/lkan/2014/02/lkan_2014_02_2014-09-11_tau_003_fi.html

Tilastokeskus 2014. Lainat. Luettavissa: <http://www.stat.fi/meta/kas/lainat.html>

Tilastokeskus 2009. Koulutus periytyy edelleen. Luettavissa:
http://www.stat.fi/artikkelit/2009/art_2009-03-16_002.html. Luettu: 22.12.2014.

Tilastokeskus 2013. Suomalaisten velkaantuminen on eurooppalaista keskitasoa. Luettavissa: http://www.stat.fi/artikkelit/2013/art_2013-03-11_009.html?s=1. Luettu: 22.12.2014.

Ulosotto, 2014. Maksuhäiriömerkinnät ulosotosta. Luettavissa:
<http://www.oikeus.fi/ulosotto/fi/index/velallisenaulosotossa/varattomuus.html>. Luettu: 22.12.2014.

Virtuaali ammattikorkeakoulu, 2014. Tutkimuksen reliabiliteetti. Luettavissa:
<http://www2.amk.fi/digma.fi/www.amk.fi/opintojaksot/0709019/1193463890749/1193464185783/1194413792643/1194415307356.html>. Luettu: 11.1.2015.

Virtuaali ammattikorkeakoulu, 2014. Määrällisen tutkimuksen suunnittelu. Luettavissa:
<http://www2.amk.fi/digma.fi/www.amk.fi/opintojaksot/0709019/1193463890749/1193464114103/1194104887231/1194105923116.html>. Luettu: 11.1.2015.

YLE, 2014. uoret asunnottomat pulassa Helsingissä – pienikin maksuhäiriömerkintä voi estää asunnon saamisen. Luettavissa:
http://yle.fi/uutiset/nuoret_asunnottomat_pulassa_helsingissa__pienikin_maksuhairiomerkinnta_voi_estaa_asunnon_saamisen/7228513

YLE, 2013. Oikeusministeri ei lämpene positiiviselle luottorekisterille. Luettavissa:
http://yle.fi/uutiset/oikeusministerio_ei_lampene_positiiviselle_luottorekisterille/6593695

Liitteet

Liite 1. Kyselylomake

Ympyröi oikea vastaus tai kirjoita vastaus viivalle.

1. Pikalainan käytetty luottoraja ei ole laina. **Oikein/Väärin**
2. Osamaksulla ostettu kännykkä on laina. **Oikein/Väärin**
3. Koroton ja kuluton laina ovat sama asia. **Oikein/Väärin**
4. Lainan korko on yhtä kuin todellinen vuosikorko. **Oikein/Väärin**
5. Mitä tarkoittaa maksuhäiriömerkintä?

6. Vain yritykset voivat saada maksuhäiriömerkinnän. **Oikein/Väärin**
7. Maksuhäiriömerkinnän voi saada kun rästi on maksamatta vähintään
 - a. 7 päivää
 - b. 30 päivää
 - c. 60 päivää
 - d. 6 kk
 - e. 12 kk
8. Maksuhäiriömerkinnän voi saada siitä, kun jättää maksamatta nettikaupasta tilatun ostoksen laskun. **Oikein/Väärin**
9. Vuokran maksamatta jättämisestä ei voi saada maksuhäiriömerkintää. **Oikein/Väärin**
10. Maksuhäiriö voi olla rekisterissä
 - a. 1 vuoden
 - b. 2-4 vuotta
 - c. 5-7 vuotta
 - d. kun merkintä tulee, se ei poistu koskaan
11. Jos olen saanut maksuhäiriömerkinnän työttömänä ollessani, se poistetaan kun pääsen taas työsuhteeseen esittämällä työsopimuksen maksuhäiriömerkintöjä hallinnoivalle rekisterille. **Oikein/Väärin**
12. Työnantaja ei saa koskaan tarkistaa maksuhäiriömerkintöjä. **Oikein/Väärin**
13. Vaikka minulla on maksuhäiriömerkintä, voin aina silti ostaa osamaksulla tai laskulla. Se ei myöskään vaikuta koskaan jo olemassaoleviin luottokortteihini eikä luottokorttia saa sulkea, mikäli saan maksuhäiriömerkinnän luottokorttisopimuksen allekirjoittamisen jälkeen. **Oikein/Väärin**

14. Vuokranantajalla on mahdollisuus tarkistaa tulevan vuokralaisensa maksuhäiriömerkinnät ja evätä sen perusteella vuokralle pääseminen. **Oikein/Väärin**

IKÄ: _____

SUKUPUOLI: _____